

Cum 22 figuris

SPIEGEL
SONDER BEDROGH
OFTE
KENNISSE SYNS SELFS,
VOOR OOGEN GESTELT

AEN.

ALLE DEUGHT-MINNENDE
PERSOONEN

Uyt het Italiaens vertaelt

DOOR

Eenen Nederlantschen Priester.

T'ANTWERPEN,
By JACOBUS BERNARDUS JOURET
in de corte Nieuw-straet, in 't
gulde Vlies. 1733.
Met Approbatie.

VERWITTINGH
DES VERTAELDERS
TOT DEN
DEUGHT-MINNENDEN
L E Z E R.

Ndien U. E. in't vroom opzet, van de volmaecktheyd te betragten, met de hulpe Godts wilt volherden, zoo en kan U. E. niet dienstiger wezen als dezen Spiegel sonder bedrogh, *den welken U. aen U. selven verthoont met alle het gene gy zyt, ook nu verciert wesende met alle de deugden, die gy door de gratie Godts in de loop-baene der Christelyke oft ook Religieuse Volmaecktheyd, reets aghterhaelt hebt. Want dit kleyn hand-Boekje, met aendaght gelezen en overwogen, U. E. zonder streelen, ook naer allen voortgank U. selven zoodanigh uytbeelden sal, dat d' Oodmoedigheyd, die het fondament is van alle Christelyke Deught en Volmaecktheyd, nogh last, nogh aenstoot van d'ydele glorie lyden en sal; wanneer d'eyge liefde, door den geest van hooverdy opgestookt, den voortgank in deugden als eenen geweldi-*

gen ſtorm-wind , zoude komen aen-te-randen ; waer door by gebrek of by verkrenkingh van dat fondament , heel den thoren van de reets opgebouwde Volmaektheyd , dikmaels wort vernielt , en vervolgens ellendighlyk inſtort. Daerom is't dat dit Boekxken verſcheyde maelen in ſyn oorſpronkelyke taele in Italien *is herdrukt , om alle deught-betragtende Zielen , geſtaedig dit kleyn , maer ſtreel-loos zak-ſpiegeltje in handen te doen nemen , om d'Oodmoedigheyd daer door in ſtand te houden. Het welk my beweeght heeft , om dit door een Nederlantſche vertaelingh , aen myne Landts-genoten mede te deelen , op dat het aen hun verſtrekke tot een verſterkingh van't fondament van hunlieder Volmaektheyd.*

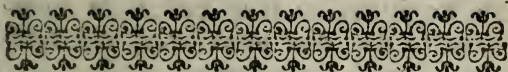
Den maeker van dit Spiegelken , heeft op ſyn werckje , ſynen naem niet uyt gedrukt , maer alleen te verſtaen gegeven , dat hy een Religieus is vande Societeyt JESU , ja ſelfs , miſſchien uyt nedrigheyd , dien niet kenbaer laeten maken , door de Goedkeurders van ſyn Boekje , die evenwel daer een loffelyke Goedkeuringh hebben by gehangen ; als zynde een Boekje , gelyk d'Heer Fredericus Gianetti Canonink van S. Laurent. en Theologael Lees-Meeſter van d'Univerſiteyt van Florentien ſchreef op den 26. November 1686. het welk hy niet alleen bevonden heeft te verdienen gedrukt te worden op 't papier , maer ingeprint te worden in de herten van

ider

ider een, om daer door vervult te worden van dien Geest, die alleen onsen NIET waerderelyk kan maken; *Als zynde een Boekje, gelyk F. Bonaventura van Fresciano, Generaelen Lees-Meester van de Theologie, en Consult: S. Off. en andere Prelaten van Florentien zeggen in hunne keuren*, het welk verdient gedrukt te worden, op dat alle die begeerigh zyn naer de Volmaektheyd, van de kennis des leegsten traps hunder NIET, mogen op-klimmen tot den hooghsten van hun volmaekte geluk-zaligheyd. *U. E. dan onder dit Godt-zalig getal rekenende, zoo schenke ick U. E. dit vertaelt werkje, het welk misschien wel zoo cierlyk en aerdigh in onse taele niet zal voorkomen, als in syne oorspronkelyke van Florentien, mits d' overzettingh gemeynelyk zoo wel als't overgieten van balsems en geestige sappen van t' een vaetien in't ander, in't overstorten iets verliezen van hunne kraght en geestigheyd. Hope evenwel dat uwe gunst meer zal beoogen de kraght der waerheden, als de geestigheyd der uytdrukzels. Neemt het dan, zoo t' U. E. belieft, in dank aen, en U selve met aendaght spiegelende, daelt tot op den leeghsten trap van d'oodmoedigheyd, om te geraken langhs de leeder van volmaektheyd, tot eene verheven gelukzaligheyd, door de gratie van Jesus den Leeraer en Spiegel van alle Oodmoedigheyd.*

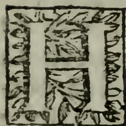

Wat is den menſch, dat gy ſijns gedachtigh ſyt? Pſ. 8. 5.
Wy, die in dit tabernakel ſijn, verſuchten beſwaert ſynde. 2. Cor. 5. 4.

SPIEGEL
SONDER BEDROGH
OFTE
KENNISSE SYNS SELFS.
Voorgestelt in seven Bedenkingen *verdeelt op elken dagh van de Weke.*

INLEYDINGE.

Et schynt in het eerste aenzien, dat'er onder allen de Deugden, geene is die zoo eygen en natuerlyk is aen den Mensch, als d'Ootmoedigheyd: *non est creata hominibus superbia.* Eccl. 10. 22. *de Hooverdy is voor de menschen niet geschaepen.* Want, indien wy een lichaem hebben, dat synen oorspronk heeft van 't slyk der aerden, en een ziele die haeren oorspronk heeft uyt den *Niet*, hoe en zouden wy niet ootmoedigh wesen?

En noghtans en is'er onder de menſchen in der daet geen deugt die zeldzamer is. Dit blykt daer genoegſaem uyt, dat al d' oude Philoſophen daer ſelfs alleen den blooten naem niet van en hebben geweten; en 't zedert dat Chriſtus Jeſus d'eerſte van alle dat ſchoon plantzoen uyt den Hemel op der Aerde heeft gebraght, en als eenen vernuften Hovenier beoeffent heeft, door ſyne zedeleeringen en exempels, en naer dat hy eyndelyk om die te begieten, daer toe alle ſijn Bloedt beſteet heeft, zoo ſcheynt het evenwel dat deſe door gebrek van onſen aertzen grond, in ons niet voorts-groeyen en kan. Hoe meer d' ellende van de zonde, daer wy in ontfangen worden, ons indaghtigh moeſte maken van ootmoedigh te zyn, hoe die meer de ſelve ons uyt den zin ſtelt, en in ons aenqueekt eenen hoogmoet, die onverdragelyk zoude wezen tuſſchen de Victorien ſelfs. Deſen hoogmoet maekt, dat wy zyn gelyk de ſleghte blazen, hoe ydelder van alle goed, hoe meerder geſwollen en uyt-geſpannen.

Eene groote oorzaek van dit wanorder,

der, is ongetwyffelt de onoplettentheyd op onze verworpentheyd: en daerom, gelyk wy wel geheugen de vlekken die in eens anders aenzight ten toon staen om dat wy die dikmaels aenzien, en niet onse eygene, om dat wy die selfs noyt, oft selden en aenschouwen; zoo is 't dat wy een kleynaghtingh hebben van andere overdenkende hunne gebreken, en geene ten opsight van ons eygen selve. Daerom heb ik gedaght U. E. eenen getrouwen Spiegel ter hand te stellen, daer gy U selven in kont aenschouwen, en kennen voor 't gene dat gy zyt.

De gemeyne spiegels worden genoemt getrouwe Raets-lieden, en evenwel sy en verdienen dien fraeyen naem niet, om dieswille datse nogh al streelen en bedriegen, niet alleen, als wanneer sy opentlyk te kennen geven, dat sy liegen (gelyk die de welke hol zyn, met alles te vergrooten, en die de welke uyterlyk ront en bultig zyn met alle voorworpzels te verkleynen) maer ook als 't schynt datse u verzekeren, vande opreghte waerheyd volmaektelyk te zullen uytbeelden, gelyk de spiegels die effen

effen en plat zyn. Zoo dat ook die platte ſpiegels niet anders en vertoonen als het uytwendig opper-vlies der zaken, en niet den grond. Waer uyt ſy maer gelegentheyd voor en wenden om te oordeelen van den uyterlyken ſchyn, daer noghtans Chriſtus zegt: Joan. 7. 24. *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate : En wilt niet oordeelen naer 't aenzicht, maer oordeelt een reghtmatigh oordeel.* Maer 't Spiegelken dat ik u gaen voor oogen ſtellen, is geheel verſchillende van die ſpiegels, dat zal u vertoonen het binnenſte van u eygen ſelven; dit ſal doordringen tot inden grond van uw wezen, en ſal voor uw' oogen klaer doen verſcheynen het gene dat gy zyt; niet dat gy uyterlyk ſchynt te wezen: *Eſt quaſi dives cum nihil habeat.* Prov. 13. 7. want den menſch ſchynt *als ryk te wezen daer hy noghtans niet en heeſt.* Dit al-verthoonende Spiegelken en zal niet toe laeten dat een verguld houd voor louter maſſyf goud geaght worde, om de weynige goude blaekens daer ſyn opper-vlies mede vergult is.

En

En om reght uyt, en zonder toepassinghe te spreken, door het aendaghtigh leezen van dit Boekxken, zult gy leeren de wetenschap der Heyligen, dat is, *de kennisse van uwen NIET.* En wat is 'er groots en gewightighs dat gy daer niet in leeren en zult? Groots; want, die wetenschap is zoo verheven, dat die niet geleert en kan worden als van God selve; Waerom den H. Bonaventura die wetenschap houd voor de tweede Gave van den H. Geest, dat is, de Gave des Verstants: voorts Gewightighs, mits die is het fondament van d'ootmoedigheyd, gelyk d'ootmoedigheyd het fondament is van alle andere deugden. Want de kennis van onse ellenden dient aen d'ootmoedigheyd tot eenen regel oft reght-snoer, om den wille in syn reght te houden, en te maken dat sy te vreden is, gehouden en gehandelt te worden naer verdiensten.

Deze gewightigheyd kan getrokken worden uyt de manieren selfs, daer God sig van bedient heeft, om ons ons selven te doen kennen, die zoo vele en zoodanigh zyn, dat tot die bynaer al

de

de voorſightigheyd geſtuurt word van't beſtier der zielen. Gelyk God, overſulkx, zoo langen tyd vertoeſt heeft om ſyn volk uyt de ſlavernye van Ægypten te leyden, en het, daer uyt verloſt hebbende, 40. Jaeren onderhield met zoo vele verſcheydentheden van voorvallen inde woeſteyne, om hun te onderwyzen in de kennis van hunne ellenden; *circumduxit eum & docuit.* Deut. 32. 10. *Hy heeſt het omgeleyt en onderwezen*; zoo is't dat hy lang uytſtelt onſe noodzaekelykheden te helpen en te genezen, en laet ons dwaelen door verſcheyde dool-wegen, op dat wy eyndelyk eens verſtaen ſouden, dat wy niet en vermogen door ons eygen zelven; en dat alle ons goed doen gelegen is in ſyn Goddelyke goedheyd. *Domini eſt ſalus.* Pſ. 3. *Ons heyl is van den Heer.* Hoe kan het nogh wezen, dat wy nogh, gelyk dat volk, *hart van hooft*, *duræ cervicis*, ons zoo hart-hoofdigh vertoonen, om te vatten een zoodanige leſſe van onze *Niet-wezigheyd?*

Hier en boven gebruykt God ſtrengere middelen om ons eenigſints te doen ver-

ſtaen

ſtaen deze waerheyd; aengezien het is een van de voornaemſte zet-regels van ſyn Goddelyke Wysheyd, de hooveerdige te vernederen. *Conſtituit Deus humiliare omnem montem excelſum.* Baruc. 5. 7. *God heeft voorgenomen te vernederen alle hooge bergen.* Derhalve laet hy zommige zielen vallen in verſcheyde zonden, en meeſtendeel in de ſchandelykſte, om ons de oogen te openen, gelyk aen dien blinden, door het ſlyk. En naer alle dit, wat kan men meer zeggen van de noodzaekelykheyd van de kennis ſyns zelfs? God oordeelt die van ſoo groot belangh, dat hy alle andere quaeden toelaet, om in ons te genezen het quaet van die onwetentheyd, en hy verluſtigt ſig in te dulden menſchen vol miſdaeden en gebreken, om niet te dulden eenige hooveerdige.

Is 't dat het kennen van ſyn ſelven een wetenſchap is van zoo groote verheventheyd, zoo zult gy ligtelyk begrypen het voordeel en nuttigheyd van dit Boekxken, daer gy het af-beelzel van uw' ſelven naer 't leven in zult afgemaelt vinden. Men verhaelt dat De-

moſthe-

moſthenes, om te verbeteren de onaerdigheyd die hy had van te ſpreken op de ſpreek-ſtoelen, eenen ſpiegel heeft doen maken, die zoo groot was, als ſyn geheele geſtalte, en voor al, eer dat hy klom op den ſtoel, ſig ſelven in dien ſpiegel van den hoofde tot de voeten beſchouwde, om alzoo alle ſyn gedrag van litmaeten te leeren verbeteren. Ik ben van voornemen in dit kleyn Boekxken u eenen diergelyken ſpiegel te maken, daer gy u ſelven met een oogh kont in bezien van boven tot beneden. Maer wilt gy u daer met voordeel van bedienen, zoo moet gy u daer gelyk als geſtaedig in ſpiegelen, en dat met groote aendaght. Anders ſoud gy gelyk wezen aen dien halven dwaeſen, die ſy ſelven maer ter loops ſpiegelde, en daerom zonder voordeel en vrught, *Conſideravit ſe & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.* Jacob. 1. 24. *Hy heeft ſy zelven aengezien, en is wegh gegaen, en terſtont heeft hy vergeten, hoedanigh dat hy geweeſt is.*

Noghte gy en moet niet vreezen, dat eene zoo aendaghtige aenmerckinge van uwe ellende, het leven droef en u kleyn-

moe-

moedigh zal maken; want wat is'er genoeglyker als de waerheyd te aghterhaelen? Wel nu, d' oodmoedigheyd is waerheyd, en daerom behaegt die zoo aen den Heere. *In veritate tua humiliasti me.* Ps. 118. *Gy hebt my veroodmoedight door waerheyd.* En vervolgens is die zoo verre van u de kloekmoedigheyd te benemen, dat sy selfs u die by-brenght. Aengezien dat, hoe die meer mistrouwt op haere swakheyd, hoe dat sy meer steunt en betrouwt op den Heer, die op geen ander fondament en bouwt, als op den NIET. *Qui dat lasso virtutem, & his qui non sunt fortitudinem.* Isaiæ 40. 29. *Die aen den vermoeyden kraght geeft, en sterkte aen die niet en zyn.* Zoo dat, gelyk het water geen ander middel en heeft om om hoog te springen uyt syne leeghte, als het neder daelen, zoo heeft de ziele geenen anderen middel om sigh tot God op te heffen, die synen oorspronk is, als sig te vernederen.

Ik heb, om 't verdriet en verwerringh te meyden, dienstigh geoordeelt deze overweging of bespiegeling syns selfs te verdeelen in verscheyde opmerkin-

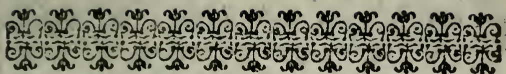
kingen, en 'er eene van die voor te ſtellen op elken dagh van de weke, op dat uwe ſtudie in deze wetenſchap, die zoo hemels is, dies te aendachtiger en duerzaemer zy. En inſgelykx, om dat het niet genoeg en is het vonnis te ſtryken tegen den miſdaedigen, maer dat dit ook moet met'er daet uyt-gevoert worden, *facere judicium & justitiam*; *vonnis ſtryken, en reght doen*; word hier ook by de beſpiegeling van de kennis ſyns ſelfs, gevoeght de Practyck ofte Oeffeningh. Overmits hier aen-gewezen worden op elken dagh verſcheyde Oeffeningen van oodmoedigheyd, eenſdeels inwendige, anderdeels uytwendige, zoo ten aenſien van God, als van ons eygen ſelven, en onſen Even-naeſten, die men of al te mael ſeffens, of by gedeelte, naer gelegentheyd, in 't werk kan ſtellen. Zoo zult gy den raed volgen van den H. Geeſt, *Intra in lutum & calca.* Habac. 3. 14. *Gaet in 't ſlyk en betrappelt, en kneet dat*; Gaet door eene aendaghtige Meditatie in 't ſlyk, u herkennende eenen NIET, en betrappelt, en kneet dat ſelve ſlyk als ſlyk zynde, alleen verdienende te wezen onder de voeten van ider een.

Ten lesten, om dat noghte de kraght, de welke het verstant door d'overweginge bekomen heeft, noghte de pooging die den wille doet door d'oeffeningh, niet genoegh, nogh bestandigh en is tot het verkrygen van de deught, maer daer van tyd tot tyd toe noodzakelyk vereyscht word eene nieuwe genade-hulp van God, die u daer toe voort-zette; zoo word by elken dagh een Gebed gevoeght, daer d' oodmoedigheyd en 't zamen geoeffent, en 't zamen van God verzoght word. Door zoodanige middelen zult gy konnen geraken tot die deugt, en door die tot alle andere, die u van den H. Geest overvloedig zullen ingestort worden: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super pauperculum & contritum spiritu?* want *op wie*, seght God, *zal mynen geest rusten, als op eenen armen en verbreyzelden van geest?* Isaiæ 66. 21.

Gelyk de pot-aerde des Potbackers, ſoo ſyn ſy in myn handt. Eccli. 33. 13.

Gedenkt, dat gy my g maekt hebt gelyk ſlyk, en tot ſtof ſult gy my weder brengen. Job. 10. 9.

EERSTE
AENMERKINGH
VOOR DEN SONDAGH
Over den Niet *die wy zyn van Natuur wegen.*

§. I.
Gy zyt eenen Niet *in wezen.*

AEnmerkt, dat geheel de konſt van ſyn ſelven wel te kennen, beſtaet, in 't koſtelyk te ſchiften van het ſlecht, te weten, het gene van Godt komt, en 't gene van ons komt, en in, aen ider een, naer alle gereghtigheyd het zyne te geven. Die dat kan doen, heeft een zoo reghtmatigh oordeel, dat den Heer dat voor 't ſyne erkent; en verklaert, dat hy ſpreekt door eenen zoodanigen mont, woorden van enkele waerheyd. Jerem. 15. 19. *Si ſeparaveris pre-*

tiosum à vili, quasi os meum eris. Indien gy onderscheyden zult hebben, het kostelyk van het sleght, sult gy wezen als mynen mond. Inder voegen van dit, zoo overweeght maer alleen het gene t'uwe is, en gy zult zien, dat gy maer eenen *Niet* en zyt. Waer waert gy over 100. jaeren? Men dreef in deze werelt koophandel, men oorloghde, men oeffende de land-bouwinge, men timmerde, en metste; d'Hemelen rolden ront en om, de jaer-getyden veranderden, de Son ginck op en onder, met veele duysent andere wissel-valligheden van tyden en voorvallen, en dit alles zonder u. Gy en had als dan nogh lichaem, nogh ziele, nogh sinnen, nogh kraghten, nogh eenige verdiensten om te geraken tot een *Wesen.* Gy waert minder als een Mierken; en 't gene gy als dan waert, zyt gy van uwen t'wegen op heden nogh. Al dat gy nu meer zyt, zyt gy van God; en op dat gy dat zoud zyn, is 't van noode geweest dat God u dat gaeve, en dat op zulke maniere, dat het, en aen u, en aen ider en alle, gansch onmogelyk was, oyt iets

iets te hebben van u ſelven, en niet van hem. Wel dan, *Quid ſuperbis terra & cinis?* Eccl. 10. 9. *Wat verhooveerdight gy u ſtof en aſſchen?* Indien ik uyt myn ſelven was aerde en ſtof, ik zoude onverdraegelyk wezen in 't verhooveerdigen myns ſelfs; en dies niet tegenſtaende, verhooveerdige ick my, nogh oneyndelyk minder zynde, te weten eenen enkelen *Niet.*

Den Menſch is de ydelheyt gelyk geworden, ſyn dagen gaen voor by als een ſchaduwe. Pſ. 143. 4.

Eenen doorgank der ſchaduwe is onſen tyd. Sap. 2. 5.

§. II.

Gy zyt eenen Niet *in duurzaemheyd.*

VOorts zoo aenmerkt, dat gy geen minder af-hankelykheyd en hebt van God, om te blyven duren, als gy had om beginnen te weſen. Zoo dat gy op elken oogenblik zoud in uwen *Niet* vervallen, dat God u door ſyn oneyndelyke Almogentheyd niet en onderſteunde: *Portans omnia verbo virtutis ſuæ.* Heb. 1. 3. *Alle dingen draegende door 't woort ſynder kracht.* Naer dat den Beelthouwer een beelt heeft gemaekt, en heeft het den Beelt-houwer niet meer van doen om in ſtand en wezen te blyven: maer het ſchepzel is altyd even af-hankelyk van den Schepper, zoo wel in 't gemaekt worden, als in 't gemaekt zyn; en hangt daer meer af, als het licht van de Son, de ſchaduwe van het lichaem. *Tu formaſti me.* Pſ. 138. *Gy hebt my gemaekt Heere*, zeyde David; maer dit is niet genoegh: *Et poſuiſti ſuper me manum tuam. En gy hebt de hand aen my gehouden.* Want gy moet vervolgen my te

onderſteunen met uwen arm, door uwe onverbreekzame bewaeringh. Vervolgens zyn wy allen oogenblikken eenen *Niet*, en alle onſe goederen gegrontveſt gelyk op de leugen, en eenen ſchoonen *Niet*: eenen *Niet* van lichaem, eenen *Niet* van ziel, eenen *Niet* van verſtant, eenen *Niet* van voorzightigheyd, met een woord, eenen *Niet* van alles dat in ons is: *Intuitus ſum, & non erat homo.* Jerem. 4. 25. *Ik ſagh, en daer en was geen menſch*; zeght den Propheet. Indien ik met ernſt gaen zoeken naer den grond van myn wezen, zoo verdwyne ik voor my ſelve, en vinde my niet meer in myn ſelven. Ik ben, of ik'er nimmermeer geweeſt en hadde. Ik ben gelyk aen die'er niet meer en zyn, om dat ik niet alleen door myn eygen kraghten hier niet heb konnen zyn, maer naer dat ik in wezen gebraght ben, ik daer niet eenen oogenblik en kan in blyven verdueren.

§. III.

t' Is God, die in u-lieden werkt het willen, en het volbrengen. Philip. 2. 13.
t' Is God, die 't al werkt in een tegelyken. 1. Cor. 12. 6.

§. III.

Gy zyt eenen Niet *in 't werken.*

AEnmerkt dat het werken zoodaenigh geëven-matight is op het wezen, dat het een stiptelyk, het ander volght; en vervolgens dat 't gene uyt syn zelven niet en is, van syn selven niet en kan; en indien wy gestaedigh eenen *Niet* zyn in wezen, is het klaerblykelyk, dat wy geduerigh *Niet* zyn in werkzaemheden, die ondersteunt moeten worden in het wezen. *Nihil sum, nihil possum, nihil mereor. Ik ben Niet, ik kan Niet, ik verdiene Niet.* De zalige Catharina van Genua wilde eenen enkelen Niet genoemt wezen, altyd overwegende het gene sy van haer zelve konde, te weten eenen louteren *Niet*; en den blinden mensch, aght syn zelven iets groots te wezen, *Dicens se esse aliquem magnum.* Act. 8. 9. Aengezien synen oorspronk is den *Niet*, vervolgens is syn vermogen ook eenen *Niet*; en is, met al dat hy van sy selven is, en kan doen, minder als eenen verrotten hond, en nergens goed toe, als om misaght te worden. *Ad nihilum valet ultrà nisi ut con-*

conculcetur. Ten dooght voorts nergens toe, dan dat het vertreden worde; gelyk Chriſtus ſpreekt, van 't vervlogen zout.

OEFFENINGE TOT GOD.

I. ONtbloot u in de tegenwoordigheyd Godts van alle goed, reghtzinnighlyk beleydende, dat het 't uwe niet en is, en de glorie daer van aen hem alleen toe komt: *Soli Deo honor, & gloria. Eer en glorie aen God alleen.*

II. Weeſt blyde dat gy eenen *Niet* zyt, op dat God den grooten *Al* zy; en verheught u daer in, dat gy niets eygens en hebt, overmits God den oorſpronk is van alle goed.

III. Neemt uwen toevlught tot den Heere op den eerſten aenſtoot van eenig ydel behaegen dat u voorkomt, en bid hem, dat hy ſyne Eer voorſtaet, nogh toe en laet, dat die van hem door u geſtolen word.

IV. Beweent uwe blindheyd, daer gy u ſelven tot nogh toe zoo groot hebt door geaght: zeggende met David: *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi. Ik ben tot*

tot Niet *gekomen, en heb het niet geweten.*

V. Verwekt in u een inwendige vrees ten opſicht van God, gelyk eenen kneght ofte goede dienſt-maeght ten opſicht van hunnen Heer; aengezien S. Thomas zeght, den wortel van d' oodmoedigheyd, is de eerbiedige vreeſe tot God.

TOT U EYGEN SELVE.

I. VLught zoo veel als gy kont alle ſoorten van eer, en bevel over andere, u niet laetende duncken, dat gy eenige bequaemheyd hebt om'er toe te komen, nogh deught genoegh, om'er u zonder perykel in te houden.

II. Ontmoetende eenige vuyle oft ſlegte voorworpzels, zyt indaghtig dat gy nogh vuylder, en ſleghter zyt door uwen *Niet*, en nogh meer door uwe zonden.

III. Verkieſt het ſleghſte, t' zy in wooning, kleeding, ofte voedzel, als beter paſſende op uwen *Niet*, en op uwe zonden.

IV. Verkeert liever met de armſte en eenvoudighſte Perſoonen, en aenmerkt wat dat gy zyt, en moeſte zyn.

V. Gewent u niet te vreezen eenigen ſmaet oft beſchaemingh, die uwe gebreken

ken verdienen, sonder meer aght te nemen op den lof oft smaet die gy ontfanght van de werelt, als op den lof en smaet die u aen-gedaen sou worden van een kleyn kind ofte zot.

TOT UWEN EVEN-NAESTEN.

I. HEt is d'oodmoedige eygen, noyt aen andere te weygeren het gene sy konnen en mogen toestaen, en syn selve alles aen alle te maken, geen aght nemende op syn eygen genegentheden om die van een ander te gemoet te komen.

II. Hebt een gronthertigh medelyden, met de gene die in druk zyn, overdenkende, dat dat quaet u meer toe behoort, en gy dat meer verdient hebt, als sy.

III. Bedankt met zonderlinge zorgh die u eenigh weldaet doen. De dankbaerheyd spruyt voor een groot gedeelte uyt d'oodmoedigheyd; want het weldaet is dies te aengenamer, hoe men meer oordeelt het min verdient te hebben.

IV. Ondervraeght geerne d'andere; en veronweerdight u niet, iets van andere te leeren, met hoog-moed bedekkende uw' onwetentheyd.

V,

V. Bedankt de gene die u berispen, want sy helpen u om u selve te kennen, en u te aghten voor 't gene gy zyt.

GEBEDT

Tot den Eeuwigen Vader, om d' oodmoedigheyd te verkrygen.

O Hemelschen Vader, eersten oorsponk van alle wezen, en van alle goed: het goed en wezen dat ik besitte, is uwe gave. Gy hebt het my gegeven, en gy bewaerter my in: in u leve ik, werke, en ben ik; alle oogenblikken ondersteunt wordende van uwe Almogentheyd, zonder de welke daer niets mogelyk en is. Hoe redelyk en is het dan niet dat u daer alle de glorie van wort gegeven, en ik my tot u keere, als tot myn laesten eynde, zynde van u voorts gekomen als van myn eerste begin? Ik erkenne derhalve my selve voor uwe tegenwoordigheyd als eenen enkelen *Niet*, en vernedere my onder uwe mogentheyd, als of ik 'er noyt geweest en was, *Substantia mea tamquam nihilum ante te.* Ps. 38. 6. *Myn zelfstandigheyd is als niet voor u.* Het is my ten uyterste leed, dat, daer ik zoo nietigh ben, tegen u heb derven door 't

zon-

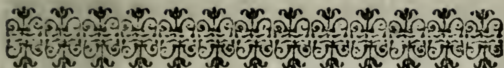
zondigen op-ſtaen, en daer ik van myn ſelve geen maght en hadde, om u oorlogh aen te doen, heeft mynen booſen wille van u die ontleent, ſigh alzoo bedienende van uwe gaven tegen eenen zoo mildaedigen Gever. Maer gy hebt daerom niet gelaeten mijnen Vader te zijn, al-hoe-wel ik my ſelve ſleeghter gemaekt hebbe, als het ſleyk dat ik betreede. *Pater noſter es tu, nos verò lutum Iſai.* 64. 8. *Gy zyt onſen vader, maer wy zyn ſleyk.* Gedraeght u dan t'my-waerts als Vader, medogentheyd hebbende met my, en toont nu uw vermogen, in mijne qualen te geneezen, aengezien gy zoo langh uwe verduldigheyd getoont hebt, in my te verdragen. Ik ben altyd mijns ſelfs gelijk, altyd ellendigh, altyd arm, blind, en naekt van alle goed; geeft my dan, dat ik myn ſelven aghte voor t'gene dat ik ben van mijn ſelve, eenen *Niet* in alles dat ik hebbe, en niet en hebbe; op dat ik my vereenight houdende door liefde aen u, en onderdanigh door gehoorzaemheyd, eens verdiene alles in u te bezitten. *Deus meus & omnia. Mynen God en mynen Al.* Amen.

TWEE-

Gy waert voortyts duyster-nissen. Ephes. 5. 8.

t' Licht der rechtveerdigheyt en heeft ons niet geschenen. Sap. 5. 6.

TWEEDE AENMERKINGH VOOR DEN MAENDAGH.

Den Niet *die wy zyn in 't Ordre van de Gratie.*

§. I.

Noodzaeckelykheyd der Heylighmakende Gratie.

O Verweeght, dat al waere het zake dat gy iets eygens had in 't Order der natuur, gy u ſelven evenwel niet het minſte zoud mogen aghten, terwylen gy ganſch *Niet* zyt in 't order der Gratie. God aght zoo weynigh de gaeven der natuur, dat hy die in zoo hoogen trap gelaeten heeft aen de duyvelen ſyn verraders en wederſpannige ſchepzelen. Nu verbeelt u eens, wat aghtbaerheyd gy moet hebben van die dingen, die hy zoo bekrompen heeft in u geſtelt. Want den Sondaer voor zoo veel hy eenen menſch is wort zeer dikwils in de

H. Schriftuur slyk en asschen genoemt; maer voor zoo veel hy eenen Sondaer is, word hy daer eenen *Niet* genoemt; om dat hy minder is, als *Niet* door het gebrek van gratie door de sonde, die hy niet gehad en soude hebben waer 't by aldien hy gebleven zijnde in den *Niet*, niet gekomen en was in de Werelt. Ingevolg van dien moght gy u erger rekenen als eenen *Niet*. *In nihilum computabitur*. Sap. 9. 6. *Hy sal voor Niet gerekent worden*. Zoo ziet gy u dan in eenen afgrond die veel dieper is als den *Niet* selfs, aengezien gy de heylig-makende Gratie niet alleen niet en hebt van u selven, maer selfs eene wezentlyke onverdienste om die te krygen. Het is wel waer dat, indien de gratie reedts met'er daet is in u, gy u gelukkigh mooght noemen, want die is eene gave boven alle gaven, en een uytdrukkelyk deel-genoodschap van de Goddelyke Natuur, die de ziel niet alleen Heyligh, maer Godvormigh maekt: waerom eenen enkelen trap van die gratie meer weeght, als duyzent Werelden: maer evenwel dien zoo grooten *Schat* is in u ge-

gelyk *in een Potteken van aerde. Habemus Thesaurum in vasis fictilibus.* 2. Cor. 4. 7.

Waer uyt dies te meer blykt uwe verworpentheyd : swakheyd en behoeftigheyd. Voorts de gratie, ik spreke van de alder-eerste, is geheel van God, en heel uyt God, geschaepen van syne Almogentheyd, en ons verdient door het Bloed van den Verlosser; noghte de ziel-kraghten en hebben eenigh deel in eene zoo dierbaere gave, die sig wel konnen schikken om die te ontfangen, maer niet door hun eygen kraght, maer alleen door die van den Alder-hoogsten. *Cor mundum crea in me Deus*; Ps. 50. 12. *Een suyver herte schept in my, ô God.* Zoo dat om te besluyten wie en wat gy zyt; zonder deze gratie, men u moet toe-passen de woorden van Job. 10. 22. als zynde, *Terra miseriæ & tenebrarum. Aerde vol ellende en duysternisse*; *Ubi umbra mortis, & nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Daer in woont de schaduwe des doodts, en geen geschiktheyd, maer eene eeuwige grouwelykheyd.* Een enkele ellende, die ongelukkiger is, als den *Niet* syns selfs.

Volmaekt myn gangen in uw' paden, dat myn voet-ſtappen niet en ſlibberen. Pſ. 16. 5.

Zonder my en kont gy niet doen. Joan. 15. 4.

§. II.

De noodtwendigheyd van de daedelyke Gratie.

O Verweeght dat uwe behoeftigheyd hier niet alleen in bepaelt en blyft, want behalven de noodwendigheyd van de Heyligh-makende Gratie, hebt gy ten hooghsten noodigh van doen de daedelyke gratie. Het is niet alleen genoeg dat de oogh gezond zy, om wel te konnen zien; daer word daer-en-boven nogh light vereyscht, die d'oogh helpt en voeght om metter daet te zien; zoo ook is 't niet genoegh dat de ziel gezont zy, door de heyligh-makende Gratie om die ziel te doen verdienstigh werken, maer t'elke reyse is 'er een boven-natuurlijken bystant noodigh, die het verstant verlight, en den wille bekraghtight. Zonder dien bystant, kan men wel met de generale mede-werkinge Godts, gepast op de natuur, eenige werken doen die zeedelijk goed zijn, daer weynigh swaerigheyd in 't ontmoeten is; maer men kan daer de heele Wet niet mede

onderhouden, nogh de buyten-gemeene swaerigheden die daer in zijn; gelijk eenen kranken die sy selven wel een luttelken kan roeren, maer niet en kan doen eenige werken, waer toe groote kraghten noodigh zyn. Daer-en-boven die zelve werken gedaen alleen met de generale mede-werkingh Godts, en konnen niet dienen tot een bereyt-makinge voor de gratie Godts, en tot de glorie; want nademael'er altyd eenige proportie moet wezen tusschen de middelen en het eynde, kan noyt, het geen maer enkelyk natuurlijk is, iemand bequaem maken tot een boven-natuurlyk eynde, dat oneyndelijk is boven synen staet. Wat kan men dan ingevolge van dit meerder zeggen, om u te doen kennen den af-gront van uwe maghteloosheyd? Met uwe natuurlyke kraghten, al-hoewel die d'uwe zouden zyn, en gy die niet en hadde van God, en kont gy het minste goed niet doen het welk verdienen of u bequaem maeken zou tot het Eeuwigh leven. *Zonder my en kont gy niets doen.* zegt den Heer Joan. 15. 4. *Sine me nihil potestis facere.* Gy en kont

de

de minste bekoringh niet wederstaen, door eenen wederstant die eenigen loon verdient in den Hemel. Gy en kont van u selven niet een goed gepeys hebben, het welk een begin zy van uwe zaligheyd; en gy en kont van u selven niet anders hebben als den *Niet* en de zonden. *Niemant heeft van syn selven iets, als de logen en de zonden*, seght het Concilie van Orange Seff. 7. Indien een zuygend kint vuyl is, het en kan syn selven niet reynigen; indien het gevallen is, het en kan niet op-staen, indien het op syn beentiens staet, ten kan sy selve niet staende op houden, indien het kout is, ten kan syn selven niet verwermen, honger hebbende, en kan 't sy selven niet spyzen; en indien het vervolght word, ten kan sy selven niet beschermen; jae ten kan selfs geen hulpe vragen in synen nood, nogh ook selfs synen nood kennen: maer in alle syne behoeftigheden moet het geholpen worden van de Moeder, of anders is het verloren. Nu zoodanigh en nogh ellendiger is u gesteltenis; en kont gy derhalve nogh plaets geven aen de Hooveerdy? Houd u vast aen den hals

van uwe minnelyke Moeder, de goddelyke Gratie, en omhelst die hoe langer hoe vaster, haer biddende uyt opreghter herte, dat sy u niet en verlate. *Non me derelinquas usquequaque.* Ps. 118. 8. *En wilt my niet verlaten t'eenemael.*

§. III.

Noodtwendigheyd van de Gratie op 't eynde van ons leven.

O Verweeght hoe dat uwe maghteloosheyd sigh geduerigh meer en meer openbaert, overmits dien gestadigen bystant van de goddelyke Gratie, niet alleen noodig en is om 't goed werk te beginnen, maer ook om daer in voort te gaen, en te eyndigen; maer is nergens noodzakelijker, als tot de volherding tot het laeste des levens, de welke de grootste gunst is van alle de gunsten Godts. Het is die, die ons in 't bezit stelt van 't eeuwig geluk. *Sicut operatur Deus,* (seght Augustinus lib. 2. c. 7. de dono persev.) *ut accedamus, sic operatur ne recedamus. Gelyk God werkt, op dat wy tot*

hem

En verworpt my niet in den tyd [illegible] sal vergaen syn, soo en verlaet my niet. Ps. 70. 9.

Den mensch en weet syn eynde niet. Eccl. 9. 12.

15

hem komen, zoo werkt hy ook op dat wy van hem niet af en wyken. Hier-en-boven lang wel geleeft te hebben, groote deught verkregen te hebben, groote zaken voor God gedaen te hebben, en kan altemael ons zonder eene nieuwe gratie niet verzekeren; en al-hoe-wel men weerdig kan zyn den Hemel te verdienen, men kan eghter niet weerdiglyk de volherding verdienen, die altyd zal wezen een loutere gave, en eene enkele mildadigheyd des Heeren, zonder wiens bezonderen byſtant, gelyk wy op elken ſtap zouden ſtronkelen, zoo zouden wy zeker ſtronkelen en vallen op het laeſte, als wanneer het perykel van ſigh te verliezen het grootſte is. Het zyn nu by naer ſes duyzent jaeren, dat de loght alle dagen is verlight geweeſt van de Son, en nauwelykx keert de Son haer aenzight af van de loght, of deſe word ſchielyk verduyſtert, nogh ſy en kan haer mede-gedeelt light ook niet eenen oogenblik bewaeren; zoo dat het ſchynt datmen, eygelyker geſproken, mag zeggen, dat de Son verlight de loght, als de loght light is. Zegt dat zelve van u ook,

ook, God volherd in u: *Non ego, ſed Gratia Dei mecum. Niet ik, maer de Gratie Godts met my.* 1. Cor. 15. 10. Gy zyt van u ſelve zoo krank, dat indien hy zyn gezight van u af-wend, gy verloren zyt: *Avertiſti faciem tuam, & factus ſum conturbatus*, gelyk David zeyde, Pſ. 29. 8. *Heere gy hebt u aenzight van my af-gekeert, en ik ben onſtelt geworden.* O wat is den Menſch dan, als eenen afgrond van ydelheyd! *Univerſa vanitas omnis homo!* Pſ. 38. 6. Hy verydelt ſigh, en hy heeft alle oogenblikken onderſteunzel van doen om ſyn zelven op de been te houden. Hy verheft ſigh boven ſy zelven, en hy weet eghter niet oft hy ſal volherden. *Ubi eſt gloriatio tua? excluſa eſt.* Rom. 3. 27. *Waer is dan uwen roem? hy is uyt geſloten.*

OEFFENINGH
TOT GOD.

I. BEveelt u voor elk werk uyt'er herten aen God, u ſelven miſtrouwende van dat wel te doen, zonder een nieuwe hulp.

II. Naer dat gy dat werk gedaen hebt zoo bedankt God van alle dat'er goed in is, u gewennende alles toe te ſchryven aen de gratie, en aen God daer de eer-chyns van te geven, uwe croon alzoo neder-werpende voor ſynen throon.

III. Bid dikwils om vergiffenis van ſyne genade-hulpen, die den Heere u heeft gegeven, en die gy niet wel beantwoord en hebt; opreghtelyk belydende, dat de gratie aen u niet ontbroken en heeft, maer gy aen de gratie.

IV. Verwekt veele acten van Geloof, wegens den *Niet* die gy zyt, namentlyk in 't order der Gratie, hem verzekerende, dat gy maer zoo lang zult blyven ſtaen, zoo lang den Heer u zal blyven onderſteunen.

V.

V. Verwondert u grootelykx, dat God zoo minzaemelyk handelt met een zoo snoode schepzel als gy zyt, en zegt hem met Job: *Heere, wat is den mensch dat gy hem zoo verheerlykt, of waerom stelt gy u hert zoo op hem?* Job. 7. 17.

TOT U SELVEN.

I. VErmeyd u iet bezonders te wezen, of te scheynen, u beste doende om nergens door geaght te worden meer als gemeen, of buyten t' gemeen.

II. En ontrekt u niet aen die lasten die gedragen worden van andere, ontvlughtende het ongemak, en den dienst die gy hun schuldigh zyt.

III. Vreest van verlaten te worden van de gratie door uwe ondankbaerheyd, en door u flauwe beantwoording aen de zelve.

IV. Verheugt u over de natuurlyke gebreken, die gy in u selven vind, als over een materie en behulpzel van, en tot d' oodmoedigheyd.

V.

V. Weeſt indaghtig, dat die u pryſt, u bedrieght, is 't dat hy u in die dooling helpt, van u te doen meenen, dat, dit goed het uwe is, het welk is van de gratie. *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt. Myn volk, die de welke u zeggen, zalig te zyn, die bedriegen u.* Iſaiæ 3. 12.

TOT DEN EVEN-NAESTEN.

I. Kieſt zoo veel het mogelyk is, dog zonder dat dit gemaekt werk ſcheyne, onder d' andere altyd de leſte plaetze, als u den onweerdigſten houdende.

II. Opent opreghtelyk uwe conſcientie aen den geeſtelyken Vader, als eenen zieken aen den genees-meeſter, met kloeken moed alle ſchaemte overſtappende.

III. En verſmaed niemand hoe grooten zondaer hy ook zy, zeggende by u ſelve; wie weet, of dien niet een uyt-verkoornen en is, en ik geenſints?

IV. En wilt den meeſter niet maken

over

over andere, noghte toonen dat gy wyzer zyt als sy.

V. Als gy mooght kiezen, zoo laet aen andere het beste, zoo in kleederen als andersints, als het minste en sleghste in alles verdienende.

GEBEDT

Tot den Zone Godts, om d' oodmoedigheyd te verkrygen.

O Goddelyk Woord, ô Light, ô Waerheyd, ziet hier een ellendig schepzel, dat heel bedroeft voor u verschynt, en beschaemt is syne dwaesheyd te bekennen. Gy ongeschaepen Wysheyd, uyt d' overtolligheyd van uw' oneyndelyke Liefde zyt geworden onse wysheyd en reghtveerdigheyd, op dat wy niet en souden roemen als in u; en ik heb evenwel, onwetende en dwaez als ik ben, niet erkent den autheur van alle myn goed, en hebbe gewaent als myn eygen te wezen, het gene my niet kon toe komen, als van u. Wat kan ik over-

overſulkx zeggen, Ik moet het bekennen: terwylen ik my verhooveerdige, ben ik geheel duyſterniſſe: *Stultiſſimus ſum Virorum, & ſapientia non eſt mecum.* Prov. 30. 2. *Ik ben den alder-ſotſten der mannen, en de wysheyd en is met my niet.* De gratie is d'uwe, om dat gy die verdient hebt als Menſch, en is d'uwe om dat gy die voortbrenght als God zynde; en zonder die ben ik minder als eenen *Niet*, en die dingen de welke noyt geweeſt en zyn, nogh oyt zullen zyn, zyn gelukkiger als ik: waerom, alle de glorie u toe behoort, en my niet anders als beſchaemtheyd. Komt gy dan, die alleen kont roemen, dat gy door uw' eygen maght kont d'hooveerdigſte verpletteren, en zeggen, *Superborum & ſublimium colla, propria virtute calcavi. Ik heb door myn eygen kraght de hooveerdige op den neck getreden.* Komt en verplettert het hooft van myne vermaledyde hooveerdigheyd, zoo dat'er al het venyn uytſpatte. Ey verlight togh myn verſtant om te konnen kennen myne ongenoegzaemheyd en onmagt tot alle goed, en maekt dat ik aen u alleen

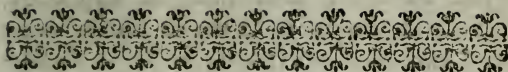
leen, altyd daer de eer van geve. Dus beſtandigh in de waerheyd, en altyd geholpen zynde door uwe gratie, zal ik mogen hopen u daer eeuwigh over te komen bedanken in de glorie. Amen.

Gy ſult beſchaemt worden, en gy ſult u ſchaemen van alle uwe quaetheyd. Jerem. 22. 22.

U, Heere, zy rechtveerdigheyd maer ons beſchaemtheyd des aenſichts. Dan. 7. 9.

DERDE AENMERKINGH VOOR DEN DYNSDAGH

De Ellenden van de Erf-zonde.

§. I.

De Beschaemtheyd.

O Verweeght d'eerste uytwerkzels van uwen *Niet* inde ellendigheden der Erf-zonde, daer gy zoo haest als gy in wezen gekomen zyt, door gesmeten wierd in de armen van de schuld, die u van de wieg af omhelst heeft, maer alleen, om u te dooden, en u buntselende niet met swaghtelkens, maer met ketenen, die door alle de kraghten van de natuur niet los gemaekt konnen worden. *Ik ben in boosheden ontsangen* zeyde den geheel beschaemden David, al of hy zeyde: Ik ben niet min ontfangen in den schoot van de boosheyd, als in den schoot van my-

myne Moeder. Zoo houd u dan bezig met op te wegen deze eerste schandelykheyd van uwen oorspronk, en gelyk d'hooveerdige hunnen lof beginnen van den Adel hunder voor-Ouderen, begint gy met meerder reght uwe verneedering van uwen eersten Vader Adam. Het is een groote beschaemtheyd geboren te zyn van slegte af-komste: en den soon van eenen verrader en zal niet derven verkeeren met andere, jae sal syn selven tot een gewillig ballingschap uyt alle Landen begeven, daer hy bekent is voor 't gene dat hy is. Maer en zyt gy geen kint van den eersten misdaedigen over gequetste Majesteyt Godts, van den eersten wederspannigen tegen den Schepper, van den eersten verrader van geheel het menschelyk geslagt dat hy met eenen klop heeft gedood? *Pater tuus Amorraus, & Mater tua Cethea.* Ezech. 16. 3. *Uw' Vader* Adam *was eenen Amorre-er*, dat is eenen rebel; *en uw' Moeder* Eva *eene Cethenwsche*, dat is te zeggen eene zottinne: en dies niet tegen-staende, hier onder de menschen laeten sig zommige zeer Edel noemen, en gedenken niet op dat zondig en on-

onweerdig bloed dat sy in de aders dragen! *Serpentes & genimina viperarum.* Matt. 23. 33. *Serpenten & uytbroetzels van adders.* Dat zyn de eer-tytels die hun passen; indien dan dat onze voor-Ouders slangen en adders zyn geweest, door het venyn der zonden, wat konde sy anders voor naerkomelingen voorts-brengen, als die vergiftigt waren gelijk sy? Oneyndelyk dank en lof zy aen onsen Heere Jesus Christus, die in 't H. Doopzel een Bad gemaekt heeft van syn Dierbaer Bloed, om de schand-vlek der Erf-zonde af te wasschen, en de aen-geboorne quaedaerdigheyd te genezen: Maer dit geheel weldaet is van den Heere; en van ons de zonden, en vervolgens komt hem de glorie daer van toe, *Tibi Domine justitia nobis autem confusio faciei.* Dan. 9. 7. *U, Heere zy reghtveerdigheyd, maer ons beschaemtheyd des aenzights.*

God gy weet myn onwysheyd, en myn misdaden en syn voor u niet verborgen. Ps. 68. 6.
Sy syn onwyze kinderen en onverstandige, sy syn wys om quaet te doen. Jerem. 4. 22.

§. II.

d' Onwetentheyd in 't verstand.

O Verweegt dat de Erf-zonde behalven die beschaemtheyd, u nog toe gebrogt heeft eenen vremden tegen-stryd in, jae tegen u zelven. Voor eerst een schroomelyke onwetentheyd in 't verstandt, met tastelyker duysternissen, als die waren van Ægypten. Nopende de natuurlyke waerheden kan-men zeggen, dat wy in de schemering zyn; want wy hebben oogen des verstants om die eenigzints duysterlyk te zien, al-hoe-wel dat by gebrek van helder ligt men daer weynige vind de welke die weten en kennen. Maer in de boven-natuurlyke, zyt gy geheel en gansch blind; want zonder de gratie hebt gy alleen de magt niet om een goed gedagt te verwekken, het welk een begin geve aen uw' geluk-zaligheyd, gelyk gy reets boven bemerkt hebt. Zoo dat gy niet alleen duyster en zyt, maer duysternisse, eenen enkelen nagt, een enkele blindheyd. *Eratis aliquando tenebræ.* Ephes. 5. 8. *Gy waert voortyts duysternissen.*

Gy weet anders niet, als de schepzelen voor den Schepper te stellen; het vergankelyk goed te beminnen, en het eeuwig te veragten; den weg des verderfs te vinden, en af te dwaelen van den weg der zaligheyd: *Sapientes ut faciant mala.* Jerem. 4. 22. *Alleen wys zynde om quaed te doen.* En voorts, om het weynig dat gy weet door menschelyke wetenschap, om het weynig van die menschelyke voorzigtigheyd die u overblyft, schynt gy u selve geleert te wezen; zoo ziet gy u al pronkende aen, even eens, als ofte een swart moorken sig een mirakel agte van blankheyd, om die weynige wittigheyd die hy heeft in syne tanden. *Arrogantia ejus plusquam fortitudo ejus.* Isa. 16. 6. *Syn verwaentheyd is grooter als syn sterkte.* O! veel grooter is nog uwe laetdunkentheyd wegens uw' goed en erven.

§. III.

De Quaedaerdigheyd van den wille.

O Verweegt dat de duysternissen in u voorts gekomen van de Erf-zonde, geen duysternissen en zyn van den nagt, die

Ontfermt u myner Heere, want ik ben krank geneest my, Heere. Ps. 6. 3.

De gedachten des menschen herte syn tot quaed genegen. Gen. 8. 21.

die somtyts den mensch verquikken. Het zyn duysternissen van Eclipzen of wanlighten, die verderf en rampen mede-brengen. Daer is met d'onwetentheyd des verstandts een zoo vremde quaedaerdigheyd des wils vervoegt, dat die geen eynde nog maete en heeft, zoo dat God alleen daer den grond van kan pylen, en die ten vollen kennen. *Pravum est cor hominis & inscrutabile: Het hert des mensch is boos, en on-naerspeurbaer; Quis cognoscet illud? Wie zal dat deur kennen? Ego Dominus scrutans cor.* Jerem. 17. 9. *Ik*, zegt den Heere, *door-grondende het hert.* Maer wy konnen noyt zoo verre komen, dat wy volkomentlyk kennen het venyn, dat wy binnen ons selven draegen. Nu deze quaedaerdigheyd bestaet in een geweldige genegentheyd van den wille tot syn selven; zoo dat die niet en past op God; al-se maer haer selven en voldoet: sy bestaet in een ongetoomtheyd van de begeerlykheyd, om op het driftigste de wellusten naer te jaegen, zonder sig daer oyt van te verzaeden: sy bestaet in een alder-grootste zwakheyd der ziel-kraght om te volgen t'goed, dat eerlyk is, ver-

zelt

zelt met eene alder-uyterste stoudmoedigheyd om de wellusten te volgen : *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Gen. 8. 21. *De sinnen en de gedaghten van 't menschelyk hert, zyn geneyght tot het quaed van zyne jonkheyd af.* Eenen swaeren steen door gewelt op-gehouden, hangende in de logt, heeft eene grootste geneygtheyd om neerwaerts te vallen; maer die geneygtheyd kan gestut worden door kragten van de natuur; gy hebt een diergelyke, of nog grootere geneygtheyd om u te laeten vallen in alle quaed; zoo dat, om u daer van 't onthouden de natuur niet bestandig en is, maer daer word hulp van de gratie toe vereyst, met een gedurige en sterkere bermhertigheyd ten uwen opsighte. *Corroboravit misericordiam super timentes se.* Ps. 102. 11. *Hy heeft sijne bermhertigheyd versterkt over de gene die hem vreezen.* Om dan uwen toestant der wille wel te begrypen, beeld u eens in, dat gy zyt dien ongelukkigen pelgrim die gegaen zynde van Jerusalem naer Jericho, gevallen was in de handen der moordenaren, vande welke hy was uyt-geschud

en

en gewond, en half dood gelaeten op het vlakke velt. Gy zyt dien, den welken zondigende door den wille van Adam, gegaen zyt uyt de Stad Gods, om te gaen naer de wederspannige stad, en vallende in handen van de helsche moordenaers, berooft zyt geweest van 't kleed der oorspronkelyke gratie en regtveerdigheyd, gy zyt dien, die ontfangen hebt die vier doodelyke wonden, van *onwetentheyd*, van *boosaerdigheyd*, van *swakheyd*, en van *begeerlykheyd*; waer uyt'er niet zekerder en is, als dat aen u met een verdwelmde reden en gekrenkte vryheyd, niet anders over en bleef, als de eeuwige dood alleen, zonder uytvlugt, indien de goedheyd van onsen bermhertigen God geen genees-middelen gemaekt en had tot uwe wonden, met syn eygen Wonden: alhoewel d'uwe zoo quaedaerdig zyn, dat sy niet volkomentlyk genezen worden, selfs door eenen zoo Goddelyken genees-middel. En wilt gy u selven in eenen zoodanigen staet verhooveerdigen, daer gy in behoorde te vreezen van te wanhopen? *Dicis quia dives sum & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es mi-*

miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Apoc. 3. 17. *Gy zegt, ik ben ryk en verrykt geworden, en heb geens dings gebrek, en gy weet niet dat gy zyt ellendig, ende jammerlyk, ende arm, ende blind, ende naekt.* Gy agt u ryk door de gaven van natuur, en verrykt door de gaven van gratie, zonder van noode te hebben de daedelyke hulpen om die te behouden, maer God spreekt tegen u een regt contrarie vonnis uyt, te weten dat gy ellendig zyt in u zelven, en jammerlyk schynt aen andere, gy zyt arm, door 't verlies van d'oorspronkelyke regtveerdigheyd. Gy zyt blind door d'onwetentheyd, en naekt, door dien gy berooft zyt van alle hasselykheyd tot de deugt. Welk is van deze twee spreekwyzen waeragtig? Wie liegt God of gy? *In manu Chanaan statera dolosa & dixit. Dives effectus sum.* Osee 12. 7. *In de hand van Chanaan was een bedriegelyke weeg-schael; en hy heeft gezeyd, ik ben ryk geworden.*

OEFFENINGE
TOT GOD.

I. STelt u voor d'oogen Godts als een misval gesmeten en verlaten op het velt, en beelt u in, dat God met een medoogende oog van syne bermhertigheyd u aenziende dus aenspreekt en zegt: *Videns Te conculcari in sanguine tuo, dixi tibi: vive, dixi inquam tibi in sanguine tuo, vive.* Gelyk God zegt by Ezech. aen 't 16. 6. *Ik heb u in bloed leggende betrappelt gezien, en u alsdan gezegt, leeft, ik heb u gezeyd, zegge ik, leeft in u bloed.*

II. Verklaert voor God den Heere, dat gy niet genezen en kont worden van u zoo doodelyke wonden, is 't dat hy daer syn geneeszame hand niet aen en besteet: *Sana me Domine & sanabor: salvum me fac, & salvus ero.* Jerem. 17. 14. *Geneest my Heere, en ik zal genezen wezen, maekt my gezont en ik zal gezont zyn.*

III. Vreest dat de gaven des Heeren, door uwe schuld, geen occasie en worden

den van swaerdere verdoemenisse, overmits hoe gy meerder verbonden zyt hem te dienen, hem minder dient.

IV. Is 't dat God u ontrekt die gevoelyke devotien, daelt dieper in u selven, beleydende dat gy de soete liefkozingen niet en verdient, die maer eygen en zyn aen de vrinden van den Heer.

V. Geeft weder aen den Heer de glorie die gy voortyts hem hebt ontnomen, met u zonder reden te verydelen: want *dextra Domini fecit virtutem*, het is *de regter hand des Heeren* de welke de *deugt heeft uyt-gewerkt.*

TOT U EYGEN SELVE.

I. AGht u selven onweerdig van alle dat goed dat gy hebt, en van alle dat gy niet en hebt; bekennende dat gy niet en verdient die spyze daer gy van gevoed word, die logt die gy ademt, enz.

II. Waght u wel van oyt iets te doen of te laeten om eenig menschelyk opzight.

III. Verwekt een reghtzinnige begeerte

te van noyt ge-eert te willen zyn, om daer door te komen tot de begeerte van verſmaed te worden, welk is den leſten trap van d'oodmoedigheyd.

IV. Zyt te vreden voor dood gehouden te worden, in de herten van alle andere, en dat niemand u en beminne of op u denke. *Tamquam mortuus à corde. Als eenen dooden uyter herten*, om dat gy niet beminnende als het quaed, gy nog begeert goed te ſchynen, terwylen gy begeert bemind te worden.

V. En houd niet op van uwe vallen en miſdryven te beriſpen, en uwe gebreken u ſelven te verwyten, om te komen tot een miſagting uws ſelfs, en om onverdragelyk aen u ſelve te worden.

TOT UWEN EVEN-NAESTEN.

I. IS't dat de liefde nog de regtveerdigheyd u niet en noodzaekt, zoo verſwygt onverzettelyk altoos de gebreken van andere, en zyt veerdig om eens anders deugden te vermelden.

II. En wreekt u noyt over een ander, als

als met hem eenige deught of dienſt te doen, u ſelve bekennende verdient te hebben álle quaed onthael; en oordeelt dat in u geregtigt zy, dat aen een ander gedaen t'en onregt ſoude weſen.

III. Indien gy aen een ander in 't uytwendig de voor-rang niet en kont geven ſtelt hem altyd inwendig by u ſelve voor u, u onweerdig agtende van de eer zynder gezelſchap.

IV. Laet u voorſtaen dat gy geenen ſlegteren raedts-man en hebt als u ſelven: ſynde altyd veerdiger om eens anders goed-dunken te volgen, als 't uwe.

V. Wagt u van weynig aght te ſlaen uyt hooveerdy op de verſmaedenis die een ander u aen doet, gelyk die, de welke toonen dat ſy de laſtering niet en agten, om dat ſy niet en agten den perſoon die hun laſtert, en zoo doende zyn ſy hooveerdig, terwylen ſy ſcheynen d'oodmoedigheyd te oeffenen.

GEBEDT

Tot den H. Geeſt om d'oodmoedigheyd te erlangen.

O Eeuwige Liefde! O! H. Geeſt den vertrooſter, ô! gave boven alle ga-

ven ! ziet hier eenen afgrond van ellenden, die u aenroept, eenen afgrond van bermhertigheyd, om verlight te worden in syne qualen, genezen van sijne wonden, gewasschen van syne vuyligheden. *Lava quod est sordidum, riga quod est aridum, sana quod est saucium. Wascht dat vuyl is, bespróeyt dat dorre is, geneest dat gequetst is.* Gy die van 't begin des werelts u liet dragen op de wateren, om te doen leven en om te bevrughten dien rouwen klont der schepzelen, hebt namaels wel door een veel grooter mirakel, de ziel door de wateren van den H. Doop doen leven, en bevrughtigt door uwe gratie, maer ik dwaeze, gelyk geworden aen de last-dragende beesten, niet kennende de eer van uwe gunst, heb die gratie van my weg gesmeten; en by de erf-schuld van myne oorspronkelyke zonde heb ik gevoegt myn eygen daedelyke; verdobbelende alzoo myn aen-geboorne krankheden, beswaerende myne ketenen, en verbreedende myne wonden. Ik verdiene overzulkx nog genade, nogh quytschel; ja waerlyk ik verdiene die niet. Maer gy die in ons

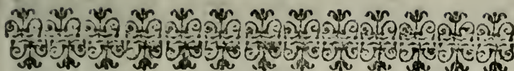
meeste

meeſte behoeftigheden meeſt doet uwe mildadigheyd uytmunten, en verlaet dit booſwigt niet, 't welk zonder u niet goeds en kan hebben: *Sine tuo numine nihil eſt in homine, nihil eſt innoxium. Sonder uwe Godheyd iſſer niet in den menſch, niets onſchuldig.* Ende om dieſwille dat een van myn grootſte ellende is, myne ellende niet te kennen, hebt medelyden met myne vervaerelijke blindheyd, ende ontdekt my door eene ſtraele van uw' heylig ligt, hoe jammerlijk dat ik geſtelt ben in uwe oogen. Deelt my wat mede van 't gevoelen, dat gy hebt van my, van mynen *Niet*, van myn quaede gewoontens, van myne onwetentheyd, myne lafhertigheyd, van myne boosheyd. O hoe gelukkig zoud' ik wezen, dat gy my die gunſt dede! want alſdan ligt ziende in uw' ligt, eens ingeleyd zoude worden in 't Hemels Paradys, om deelaghtig te worden van uwe Heyligheyd, en van uwe geluk-zaligheyd, eeuwig aen u gelijk. Amen.

Laet u niet dunken, dat u dit ongevroken ſal wezen, dat gy gepoogt hebt tegen God te vegten. 2. Mach. 7. 19.

Wie heeft hem wederſtaen en vrede gehadt. Job. 9. 10.

VIERDE AENMERKING VOOR DEN WOENSDAGH.

Over de daedelyke zonden.

§. I.

De voorleden daedelyke zonden.

O Verweegt hoe veel erger gy geworden zyt als den *Niet* door uw' eygen zonden. 't Menschelijk verstant en kan niet bevatten d'uyterste verworpentheyd daer eenen zondaer sigh in smyt voor d'oogen Gods. Het zoud' hem beter wezen een rispe te wezen vol fenyn, eenen Basiliscus, eenen Draek; ja 't zou hem beter zyn noyt in wezen geweest te hebben. *Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille.* Matth. 26. 24. *Het waer hem beter, dat dien mensch niet geboren en ware.* Alle de schandigheden zyn in eene zonde besloten, en wy die doende, doen

de ſchandigſte zaek, de verfoeyelijxſte verraderye, de vervloekelijkſte trouweloosheyd die'er mogelijk is: *Quam vilis factus es nimis, iterans vias tuas! Hoe verworpen zyt gy geworden erhaelende uwe wegen.* Jerem. 2. 36. zeght God van een zondige ziel, om haere onmeetbare verworpentheyd, de welke dies te meer verdobbelt de beſchaemtheyd, hoe dat die dikmaelder weder-keert van d'eene ſonde in d'andere. Ende alhoewel gy miſſchien wel mogt hôpen, dat de oude boosheden u vergeven zyn, gy zyt daer evenwel niet volkomentlijk zeker van, en indien gy'er vergiffenis van gekregen hebt, en uwe vlekken uyt-gewaſſchen zyn, dat moet gy dank weten aen God, en niet aen u. Maer overloopt eens 't gene het uwe is, en gy zult zien wat verwarring van zaken, wat afgrond van quaed, en hoe vervaerlyk dat gy zyt! *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt.* Oſee 9. 10. *Sy ſyn afgryſelyk geworden, als de dingen die ſy bemint hebben.* Uwen wille is zoo verfoeyelijk geworden voor het Goddelyk Aenſchyn, als die verfoeyelijke voorworpzels

zels die gy meer beminde als God. Dat is den staet daer gy u in gestelt hebt., en daer gy in moet erkennen, wat, en hoe veel dat 'er van 't uwe is; aengezien dat die zonden, schoon sy vergeven zyn, altyd uwe zonden zyn, en gy in u selven meer moet versoeyen eene ligte zonde, als in een ander d'aldersvvaerste: *Numquid parum vobis est quod peccasti*. Josue 22. *Dunkt het u kleyn te syn, gezondigt te hebben?* Dunkt het u een kleyn misdryf te wezen, eens uwen God verraden te hebben? het is genoeg om over u selven altoos beschaemt te wezen, ook maer eene reyse zondaer geweest te zyn, en om vervolgens van schaemte u hooft noyt te derven opheffen. Men zegt dat dien Simon die Christus onsen Heer te gast genoodigt had, Luc. 7. 36. van den selven Heer is genezen geweest van sijne melaetsheyd; maer hy heeft evenwel den naem behouden van *Simon den melaetschen*, om dat hy eens melaets hadde geweest, en vervolgens zyt gy derhalve ook geheel een wonde, geheel een verworpentheyd. *Infamia semel imposita, perpetuo durat L.* 3.

De ſchandvlek iemand eens in-gedrukt, duurt altyd. Dat is den zet-regel van de menſchelijke wet: en ſchoon naer de Goddelijke wet de ſchand-vlek der zonde in eenen leedwezigen zondaer word uytgewaſſchen, zoo word u evenwel geraeden dien ſtaet te gedenken, daer gy door uwe ſchuld in geweeſt zyt, en door enkele bermhertigheyd Godts nu niet meer in en zyt.

§. II.

De tegenwoordige zonden.

O Verweegt voorders dat gy niet en hoeft om u te veroodmoedigen, te loopen tot die zonden die gy eens gedaen hebt, maer nu vergeven zyn: daer zijnder tegenwoordig in u genoeg daer toe. Dat gy met aendagt door-zag den tegenwoordigen ſtaet van uwe ziele, gy zoud meynen te zien eenen Job zittende op eenen meſt-hoop, die daer druypt van den hoofde tot de voeten van zeeren en van rotten etter. Men zou van u miſſchien met meerder waerheyd konnen zeggen: *A planta pedis uſ-*

que

Maekt my zalig God, want de wateren ſyn gekomen tot aen myn ziele. Ik ben verſteken in't ſlym der diepte. Pſ. 68. 2.

Wie verſtaet ſig de zonden. Pſ. 18. 13.

que ad verticem capitis, non est in eo sanitas, & livor, & plaga tumens. Isa. 1. 6. *Van de plante des voets tot den top des hoofts is in hem geen gezontheyd:* hy is *een wonde, een blauwe en opgeswollen quetzuere:* Alle uwe ziel-kragten, alle uwe uytwendige zinnen die werpen gebreken en verrotheden uyt, door een ontelbaer getal van fouten die daer uyt zypen, en maken u gelyk een levende leyk, levendig op-geëeten wordende van de wormen. *Onse quaedheyd is soo groot*, zeyde de zalige Catharina van Genua, *dat waer 't dat God die wilde schatten naer syn geregtigheyd, hy zoude ons noyt eenig goed konnen doen; want die onuytsprekelyk en ongeloovelyk is, aen eene de welke die noyt gezien en heeft.* Ende aen de zelve Heylige eens vertoont geweest zynde de verfoeyelykheyd van een alderminste gepeys tegen het wel-behaegen Gods, zeyde sy, *dat sy was om te sterven, en dat, indien dat gezight haer niet aenstonts benomen wierd, al hadde sy een lichaem gehad van diamant, het aenstonts geborsten zoude hebben?* Maer hoe veele van zoodanige en grootere fouten en zonden zyn'er in

u

u? Het getal is daer van zoo onzeker als hunne swaerte: *Delicta quis intelligit? Wie verstaet zig de zonden?* Ps. 18: 13. En gy wilt evenwel geaght worden voor iet goets. Gy zijt gelijk het Quik-silver dat het swaerste is van allen de metalen, en het wilt evenwel vliegen boven alle andere Berg-stoffen. *Abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem,* zegt Job 15. 16. *Verfoeyt en onnut is den mensch, die drinkt de boosheyd gelyk water.* Ziet daer u portrait ofte af-beeltzel; onnut door den niet van de natuur; verfoeyelijk om de bedreve zonden, die tegenwoordig niet alleen de boosheyd op en slorpt, maer drinkt het gelijk water zonder aghterdoght of oplettentheyd: en verhooveerdight gy u nogh?

§. III.

De pynen der hellen hebben my omvangen, my hebben ras- selyk overweldigt de strikken des doodts. Ps. 17. 6.

In 't midden der strikken zult gy gaen. Eccli. 9. 20.

§. III.

De mogelyke Zonden.

O Verweegt dat gy eenen alder-grootsten zondaer zyt, niet alleen om de voorleden en tegenwoordige overtredingen, maer ook om die gy nogh kond doen, is 't dat God u niet en helpt om die te meyden. *Gratiæ tuæ deputo quæcumque non feci mala. Ik weyte aen uwe Gratie al dat ik niet quaets gedaen hebbe,* beleed zeer oodmoedelyk den H. Augustinus *lib.* 2. *Conf. c.* 7. Alle de zonden die wy niet en doen, zyn een weldaet van de gratie Godts, en van't Bloed van onsen Heere JESUS CHRISTUS, want inder waerheyd, allen mensch heeft in syn selven zoo veel, en door syn bedorven natuur, en door synen ingeboren *Niet*, als 'er vereyscht word tot alle, ook de grootste schelm-stukken. Vervolgens gy die tot het goed zoo flauw zyt, dat gy met uwe kragten alleen, niet eenen stap daer toe en kont maken, zyt tot het quaed-doen eenen zoo grooten Reus, dat gy op uwen hals kont

kont haelen alle de zonden van de werelt; daerom verbeeld u gelyk als met 't hayr op-gehouden hangende over den afgrond van alle de schrikkelykste misdaeden, en dat, om daer in te vallen niet anders noodig en is, als los gelaeten te worden van dien, die u by het hayr vast houd. Daer en is daer toe geen mirakel van noode: met u maer niet t' ondersteunen, kan God u erger laten worden, dan oft hy u teenemael vernietigde. 't Is genoeg daer toe, dat hy u geen nieuw weldaet en doet, daer gy geen ander deel in en hebt, als dat gy dat zoo dikmaels onverdient hebt: het is genoeg, dat hy den Duyvel toe-laet met alle syn kragt u te bekoren: met een woord het is genoeg daer toe, dat God u laet in de handen van uwen wille; en zie daer, u strax vervallen in alle quaed. Indervoegen dat gy u nu moet houden in dien staet te wezen, in den welken gy zoud zyn, waert dat gy alle de zonden des werelts op uwen hals gehaelt had; want voor zoo veel u aengaet, gy hebt reets in uwe ziel dien grond van ellende, die genoeg is om

alle die te bedryven. Die onderworpen is aen de vallende ziekte, houd sig voor eenen krank-wezende, al-hoe-wel hy met'er daet nu niet en valt, terwylen hy in syn ingewant heeft dat quaedaerdig voght, het welk genoeghzaem is, om hem te doen vallen in alle ook de diepste kuylen, en graghten.

Den eerste naem, die de aerde gehad heeft, is den naem van *Dorre: Vocavit Deus aridam, terram. Gen.* 1. 10. *God heeft het dorre, aerde genoemt.* Niet om dat sy dorre was, want sy was van als dan af al overstroomt vande wateren; maer om datze door haer zelve dorre was, en dorre zoude zyn zonder het water. Zynde dan onbloot van allen bystant van Gratie, zyt gy eenen nieuwen of nog ergeren Antichrist. Gaet nu op het ligt van deze waerheden, en verhooveerdigt u nog, zoo gy kont.

OEFFENINGH
TOT GOD.

I. STelt u, voor God gelyk den Publicaen, die van schaemte zyn oogen niet dorste op-slaen naer den Hemel: ende

ende zegt dikwils *Deus propitius eſto mihi peccatori. Heere zyt my* grootſte *zondaer genadigh. Luc.* 18. 13.

II. Als gy geprezen word, zoo gedenkt op het zoo verſchillende Oordeel dat God wegens u heeft: *Qui laudatur ab hominibus vituperante Te,* zeyde den H. Auguſtinus, *non abſolvetur ab hominibus condemnante Te. Die terwylen hy van u Heer veragt word, dog geprezen van de Menſchen; en ſal van de Menſchen niet ontſlagen worden, als gy hem veroordeelt.*

III. Bid dikmaels den Heere, dat hy u niet over en late aen uwe paſſien; zeggende: *Animæ irreverenti, & infrunitæ ne tradas me. Eccli.* 23. 6. *En levert my niet over aen een oneerbidige en onbeſchofte ziele.*

IV. Beſchouwt u in 't aenſcheyn van God, als eenen ſtinkenden Poel die zoo lang de logt niet en bederft zoo lang hy niet geroert en word, die geen zonden en doet, daer gy niet toe verzogt en word, of daer gy de gelegentheyd niet toe en hebt omſe te doen.

V. Aenveert gewilligh allen arbeyd en rampen, als een ſlave die ſynen rugh bloot geeft voor de geeſſels die hy wel ver-

verdient heeft, en zegt: *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei.* Mich. 7. 9. *Ik zal geerne de gramschap Godts verdragen, overmits ik tegen hem gezondigt hebbe.*

TOT U SELVEN.

I. WAght u te spreken van u selven zonder zeer wettige reden, en veel meer van u selven tot een exempel voort te brengen, van 't gen'er gedaen of gelaeten moet, of behoort te worden.

II. Stil te spreken is altyd van de Heyligen gehouden voor een teeken, en ook voor oeffening van oodmoedigheyd.

III. Vlught zoo veel gy kont den t'zamen-handel van die, de welke u plegen te pryzen, en u aghten boven andere, op dat u hooveerdy daer door niet gevoed en worde.

IV. En verduykt uwe fouten niet, namentlyk uwe natuurlyke, die geen verergernis en konnen geven.

V. Doet u beste om eenen heyligen haet tegen u selven op te nemen, als

tegen eenen, die nergens anders goed toe en is, als om quaed te doen, dat gy daer van niet weder-houden en wierd van den Heer; denkende dat ieder een, die u wel zoude kennen, u haeten zoude.

TOT DEN EVEN-NAESTEN.

I. EN twist noyt met iemand; maer naer dat gy u reden hebt in-gebrogt, zoo wykt stillekens, houdende voor eene groote victorie u selve t' overwinnen.

II. En als gy zoo wykt en swygt; zoo en toont niet dat gy dat uyt onschuldige gewilligheyd doet, maer uyt noodzakelykheyd, al of gy niet meer en konde antwoorden.

III. Als u iemand in den t'zamenhandel moeyelyk valt, zoo gedenkt, hoe dat gy door u gebreken den Heere meer moeyelykheyd aen-doet, en hy u even wel dult.

IV. Als gy gehandelt word even gelyk uw' andere mede-Broeders of Susters, verwondert u daer over in uw' hert;

oordeelende dat gy onder hun zyt, gelijk een Rave onder de Duyven.

V. Wagt u neerstelijk van alle beweging van nyd en wan-gunst. Behalven dat de nydigheyd voort-gebrogt word van d' hooveerdy, zoo baert die haet, en verdobbelt overſulkx haere boosheyd.

GEBEDT

Tot Jesus Christus als Verlosser, om te verkrygen d' oodmoedigheyd.

O Mynen alder-goedertierensten Verlosser, die voor de zaligheyd van den mensch veel minder hebt gelieven te scheynen als eenen mensch, geheel overstroomt zynde van versmaetheyd, en verzaedt van lasteringen; ik danke en love, en wille eeuwig loven en danken die bermhertigheyd, daer gy zoo lang myne zonden, en dat meer is, myne hooveerdigheyd mede hebt verdragen. Waerlijk gy had niet minder als eene oneyndelijke gedoogzaemheyd van doen, om my eenen zoo armen, en zoo hoogmoedigen groot-aghter ſyns

selfs te verdraegen. Want gy haet *Pauperem & superbum, Eenen armen en hooveerdigen.* Eccli. 25. 4. Maer laet uwe goedheyd daer niet op houden, gaet voorder, myn eenigste Goed, en verlost my van myne quaedheyd, makende my zoo oodmoedig, als ik in der daed slegt en verworpen ben. *Ab homine iniquo & doloso erue me. Ontmaekt my van den boozen en listigen mensch.* Psal. 42. 1. Verlost my van myn selven, boozen bedrieger van my selven, verligt myne blindheyd door uwe waerheyd, op dat ik my houde voor 't gene ik ben in uwe oogen, eenen afgrond van krankheden en zonden. Gy hebt reets het werk begonnen door middel van 't geloof; voltrekt het, bid ik u, met myn verstand meer te verligten, en verstoot myn gebedt niet, dat ik wel wete verstootinge te verdienen. Gy ziet dat myne boosheyd zoo groot is, dat sy genoegzaem alle menschen, door 't quaed exempel zou vergiftigen, ten waere dat gy my hielpt met uwe gratie, nog de helle zou vinnig genoeg wezen om myne misdaden te straffen.

En eghter en ken ik my ſelven niet, en zoeke ge-eert te worden, en boven andere verheven te zyn. Ik verzoeke dan uw' ligt om myne duyſterniſſe t'overwinnen, t'zamen met uwe kragt, om te maken dat ik voortaen niet en valle in 't diepſte van alle quaeden. Die roepe ik aen, die verhope ik van uw' Bloed, van uwe beloften, en van die goedheyd, door de welke gy gewent zyt meer te geven, als van u gevraegt word; belovende u in alle eeuwen te zullen loven en danken over eene zoo gewigtige genade aen my verleent, die de ſelve zoo onweerdig was. Amen.

Ten ware den Heere my geholpen hadt, seer na had myn ziele in de helle gewoont. Ps. 93. 17.

Heere gy hebt myn ziele uytgeleyd van der hellen. Ps. 29. 6.

V Y F D E

AENMERKING

VOOR DEN DONDERDAG

De Helle is een groote beweeg-reden tot d'Oodmoedigheyd.

§. I.

Gy hebt het vonnis der Helle verdient.

O Verweegt de schaemte van eenen dief, reets overtuygt van syn feyt, en reets veroordeelt tot de galge, en ziet dan hoe veel grooter dat uwe schande is, om dat gy veroordeelt zyt geweest tot de helle als eenen dief, die d'eer van God gestolen heeft. Voorwaer dese schande is zoo veel grooter voor de Engelen en voor God, als het meerder is, altyd te leven onder de voeten der duyvelen, dan syn leven te eyndigen aen een galge door de handen van den Beul: Te meer om dat eenen misdaedigen iets

kan by brengen tot syn onschult, en doen twyffelen of hy wel zoo pligtig is, als hy wel schynt aen 't geregt der menschen. Maer dat heeft geen plaets in u: het is vast en zeker, dat gy eene zoo groote straf verdient hebt, en hier in is eygentlyk de ware beschaemtheyd gelegen. *Non puniri malum est, sed fieri pœna dignum. Gestraft te worden is niet quaed, maer straf te verdienen.* Gy waert reets overtuygt van de goddelyke Justitie die niet faelen en kan; jae gy waert, om zoo te spreken, reets op de leer, daer onbrak anders niet als den laetsten afstoot: terwylen'er vele die min pligtig waren als gy, af-geschopt zyn, en voor altyd verdoemt. *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitasset in inferno anima mea.* Ps. 93. 17. *Het schol weynig, oft myne ziele woonde in de helle, ten ware den Heere my had geholpen.* O wat rampzalige wooning! Ah wat bitter verblyf! Ah wat onverdragelyke schande! En zyt gy zoo gevoelig, dat men u niet en telt nog en agt? Alle die versmaedheyd die geen verdoemenis, nogte helle en is, is nog minder als gy verdient hebt. Zegt

dan

dan heel overgoten van schaemte met Job 33. 27. *Peccavi & vere deliqui, & ut eram dignus non recepi. Ik heb gezondigt, en waerlyk misdaen, en ben evenwel niet gestraft naer verdiensten.*

§. II.

Gy weet niet of dat Vonnis herroepen is.

O Verweegt dat gy niet zeker en zyt oft dat vonnis tegen u, herroepen is. God vertoonde aen de H. Theresia een plaetze in de helle, daer sy eyndelyk in gevallen zoude hebben, indien sy voorts gegaen hadde in eenige conversatien en genegenthedekens, die wel niet quaed, maer vol gevaer waren. Daer is u ook, en met meerder reden, een plaetze bereyd geweest in die vervaerlyke duysternissen, in 't geselschap der ramp-zalige, voor altyd versteken van hun eynde; maer wie weet, of die plaets niet altyd open en blyft voor u? Wie weet of dat vonnis van vermaledydinge tot heden herroepen is? Wie weet of uwen naem nog uyt-gescrapt is uyt dien boek des doodts? *Nescit homo utrum amo-*

re

Den mensch en weet niet oft hy der liefde, oft des haets weerdig is. Eccl. 9. 1.

Van de vergeven zonde en wilt niet syn sonder vreese. Eccli. 5. 5. 44

re an odio dignus ſit. Eccl. 9. 1. *Den menſch en weet niet of hy der liefde, of des haets weerdig is.* Den menſch weet niet of hy ontſlagen of verordeelt is in de goddelyke Vierſchaer; en in die twyffeling ſteekt hy het hooft op, en ſtygert om hoog, en miſagt ſyne mede-gezellen, wiens zaek by God miſſchien beter ſtaet als de ſyne. God gave dat gy waert gelyk den Propheet, die zeyde: *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis tuæ.* Thren. 3. 1. *Ik ben eenen man beziende myn armoede, in de roede van uwen Tooren.* Daer en is geen beter manier om ſyn armoede te zien, als die ten opzigte van de ſchuld te beſchouwen die wy uytſtaen hebben by de goddelyke Regtveerdigheyd. Indien de ſlaven voor nul gerekent worden van de wetten, *ſervi pro nullis habentur*; hoe veel te meer moet voor niet gehouden worden een ſlaeve, die gedoemt is geweeſt tot een eeuwige ſtraffe, en onzeker is of die nog wel is vergeven.

§. III.

Doorsteekt myn vleesch met uwe vreese, want uw' oordeelen heb ik gevreest. Ps. 118. 120

Des Heeren toorn sal ik dragen, want ik heb tegen hem gezondigt. Mich. 7. 9.

§. III.

Het kan geschieden dat gy het vonnis der Helle in 't toekomende nog verdient, en dat het uyt-gevoerd word.

O Verweegt, dat al is 't dat de straffe der helle die uwe misdaden verdient hebben, u is vergeven, dat gy dese vergiffenisse alleen schuldig zyt aen de loutere bermhertigheyd van uwen God. Maer gy zyt van u selven even-wel eenen verdoemelink, en eenen verworpelink, zoo dat gy met waerheyd kond zeggen: *Infernus domus mea est. De Helle is myn huys.* Job 17. 13. Niet alleen d' Helle is eertyts myn huys geweest, maer is het nog tegenwoordig, want ik deze door myne zonden gebouwt hebbe; nogte daer en is geene geschaepe magt die my beletten kan van te gaen woonen in dien eeuwigen brand. Dies te meer, al-hoe-wel gy van de genade Godts reets vergiffenis verkregen had van de voorgaende schuld, nog en zyt gy niet zeker van dat gy zonder uytvlugt nog eens niet ver-

verdoemt en zult gaen. O waerheyd die alle weg sluyt aen alle verwaentheyd! O afgrond van d'oordeelen Godts! onder de welke zoo iemand sig niet en vernedert, of dien is zonder verstant en zinneloos, of zonder geloof en goddeloos! Den eenen was heden eenen moordenaer en de dood schuldig; maer hy zal binnen weynige dagen aen 't Cruys den Hemel verkrygen van Christus; en den anderen was Apostel, en had gezag over de duyvelen, en zal binnen korte dagen wanhoopende syn leven eyndigen, om voor altyd gepeynigt te worden van die duyvelen die hy de vlugt te voren dede nemen. O afgrond! zeg ik nog eens, ô schrikkelykheyd! Hoe kont gy oyt dan iemand veragten, staende dese groote onzekerheyd van 't eeuwig leven, en van d'eeuwige dood? Hoe kont gy u selven meer agten als een ander? Gy misagt misschien eenen voor-schikten tot den Hemel, die uwen even-naesten is; en gy agt zoo hoogelyk, misschien eenen verdoemelink, die gy zelfs zyt. Ah gy zyt zoo verre van te vallen in dien hellschen kuyl, als gy verre zyt van 't

zon-

zondigen; en zoo verre van 't zondigen als gy verre zyt van u eygen selven. Nu waer 't zaken gy vielt in die diepte, wat zoud uwe bezigheyd wezen in d'eeuwigheyd? Die zoude wezen, met die ramp-zalige te vervloeken uwe hooveerdigheyd, en gestaedig, maer te laet, ontroostelyk te huylen en te roepen *Quid nobis profuit superbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis.* Sap. 5. 8. *Wat heeft d' hooveerdy ons gebaed, en den roem der rykdommen ons geholpen!* Die hooveerdy die u hier zoo korten tyd wat ketelde, die zal u eeuwig knagen en pynigen.

OEFFENINGE
TOT GOD.

I. BEdankt dikwils den Heer over de patientie daer hy u zoo lang mede heeft verdragen, en denkt dat uwe zonden hem zoo verre gebrogt hebben dat hy u niet meer verdragen en kan: *Non poterat Dominus ultrà portare, propter malitiam studiorum vestrorum.* Jerem. 44. 22. *Den Heere en konde het niet meer verdragen,*

gen, om de boosheydts wille van uwe betragtingen.

II. Als u eenigh leed of smaed word aen-gedaen, en let noyt op dien, den welken u dat aendoet, maer heft uwe oogen tot God, die dezen gebruykt tot een werk-tuyg om u te veroodmoedigen: *Dominus praecepit ei ut malediceret mihi.* 2. Reg. 16. *Den Heere heeft hem bevolen dat hy van my quaad zou spreken.* Zegt David van synen veragter Semëi.

III. Zegt zomtyts tot u selve: wat zou u over blyven dat God u eens alle syne gaven s'effens af-nam? *Indien'er een schepzel gevonden wierd dat niet deelagtig en was van de goddelyke Goedheyd, zoude dat zoo quaed zyn, als God goed is*, zeyde de zalige Catharina van Genua. In vita. cap. 13.

IV. Overdenkt eens hoe verfoeyelyk gy moet wezen voor God, door uwe hooveerdy: *Abominatio Domini omnis arrogans.* Prov. 16. 5. *Allen hooveerdigen is een verfoeyinge voor God.* En veroodmoedigt u zoo doende, om dat gy u niet weet te vernederen.

V. Tragt te begrypen die schaemte die

die gy zult hebben voor de Goddelyke vierschaer, als gy uw' oogen, nu gesloten door d' hooveerdy, open-doende zult zien, dat'er niet goeds in u en is. *Aperiet oculos & nihil inveniet.* Job 27. 19. *Hy zal syn oogen open doen, en niet-met-allen vinden.*

TOT U' EYGEN SELVE.

I. VErnedert u tot onder den Duyvel selfs, die verdoemt is om eene zonde alleen, nog oyt de gratie en heeft gehad van op te staen; daer gy, met zoo veel bermhertigheyd en genade begunstigt, uwe zonden zoo hebt vermenigvuldigt.

II. Word beschaemt in u selven, overdenkende hoe stiptelyk gy gedient wilt wezen van andere, terwylen gy uwen God zoo onagtzamelyk dient.

III. Oeffent u geerne in verworpe diensten, dat de bequaemste middelen zyn om d' oodmoedigheyd te bekomen. *De veroodmoeding*, zegt den H. Bernardus *leyd tot d' oodmoedigheyd, gelyk de verduldigheyd, den weg is tot den vrede: Humi-*

liatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem. Epist. 81.

IV. En verontweerdigt u niet van andere te leeren, toonende dat het u aengenaem is als een ander u onderwyst.

V. Volbrengt geerne alle penitentien; en vernedert u selven inwendig als pligtig zynde, terwylen gy die uytvoert.

TOT UWEN EVEN-NAESTEN.

I. OFfert aen God den arbeyd, het gebed, en de verdiensten van uwe Mede-broeders of Susters, met dat luttel goed 't welk gy doet; op dat gy gelyk eenen besnoeyden, of te ligten penning onder veele andere, die gaef en gewigtig zyn, moogt door-gaen.

II. En berispt niemand, als u dat uyt kragt van uw' ampt, of bedieninge toestaet, voor dat gy u te voren inwendig eerst meer schuldig, als die, hebt erkent.

III. Terwylen gy iets doet uyt gehoorzaemheyd, wagt u wel van met uw'

uw' oordeel te ſtryden tegen het bevel dat u gegeven is, want dat zou zyn het lichaem onderwerpen aen d'Overſte, maer de ziel en verſtand ſtellen boven hun.

IV. En vergelykt u noyt by iemand anders, ten zy om u meerder te vernederen, en te verſlegten, weerderende in uwen even-naeſten 't gene hy heeft van God; en in u, 't gene gy hebt van u ſelve, dat niet ter werelt en is.

V. Van een ander beriſpt wordende, veroodmoedigt u, al-hoe-wel gy daer in onnoozel zyt; overwegende dat indien gy die foute miſſchien niet gedaen en hebt, egter veele andere, die grooter zyn, bedreven hebt.

GEBEDT

Tot Jeſus Chriſtus onzen Heer als Leer-meeſter der Oodmoedigheyd.

HEere Jesu, Hoogheyd der vernederde, Glorie der gene die kleyn zyn in hun eygene oogen; ik bekenne my oneyndelyk verpligt te zyn aen uwe Liefde, waer door het u belieft heeft u zelven voor eenen Leer-meeſter aen te ſtellen in de werelt, van een deugt die aen de werelt onbekent is, en nogtans

van zoo grooten belang, als is d'ood-moedigheyd, zonder de welke gelyk gy selfs ons te verstaen hebt gegeven, wy in u Ryk niet en konnen komen. Dat die Goddelyke tonge dan inder eeuwigheyd gebenedyd zy, die op zoo veele manieren, en zoo dikmaels sig geopent heeft, om ons den weg te leeren tot de zaligheyd. Maer wat helpt het, dat gy ons die verheve zede-lesse dies aengaende gegeven hebt, indien ik tot myn groote schaemte my nog niet gevoegt en hebbe, om die wel te vatten. Ah! Goddelyken Meester, gy geeft niet alleen d'onderwyzinge, maer ook het verstant om de waerheyd daer van te begrypen. Wel aen dan; *Da mihi intellectum ut sciam testimonia tua.* Ps. 118. 125. *Geeft my kennis om te weten uwe getuygenissen*, en wel te verstaen wat dat is, zoo dikmaels naer regtveerdigheyd de Helle verdient te hebben, en daer tot nog toe van bewaert te zyn uyt enkele genade: myn verderf is uyt my, en door my ben ik eenen verworpeling, en verdoemeling. Al dat'er beter in my is, is geheel van uwe bermhertigheyd, die my ondersteunt heeft, en

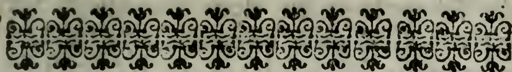
wee

wee my, is 't dat gy niet en volherd in my te onderſteunen; want ik zal door 't gewigt van myn boosheyd myn verderf voltrekken, my niet konnende wederhouden, tot dat ik met'er daed gevallen zal wezen in dien afgrond van vier en vlam, volgens 't zeggen van David: *Avertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus. Gy hebt uw' aenzigt van my gekeert, en ik ben beroert geworden.* Zoo leert gy my, en ik zoo onderwezen zynde en wille nimmermeer plaets geven aen d'hooveerdy, die u zoo haetelyk is in uwe oogen. Alle ſchepzels weten wel, dat ik aen myn ſelve niet anders en ben, als eene ſpoor en prikkel my aenporrende tot myn eygen bederf, en eenen leyts-man tot een eeuwige doolaeg; en dat overzulkx aen u alleen, ô mynen goddelyken Verloſſer, toe-komt de glorie, en aen my de ſchande. Steunende op deze waerheyd, en daer op gegrond zynde, verhope ik op ſynen tyd den prys, verborgen aen d'hooveerdige, en veropenbaert aen de oodmoedige, in den Hemel te bezitten. Amen.

Den weg uwer geboden heb ik geloopen, als gy myn herte verbreyde. Pſ. 118. 32.

Door de gratie Godts ben ik, dat ik ben. 1. Cor. 15. 10.

SESDE AENMERKING VOOR DEN VRYDAG.

Over d' oorzaek die wy hebben van ons te veroodmoedigen, ten opzigte van onze goede werken.

§. I.

Door dat 't gene in de goede werken gansch van God is.

O Verweegt uwe uyterste ellende, tusschen de rykdommen van uwe goede werken, die u op een zekere manier veel armer maeken. Waerom, hoe gy meer doet voor God, hoe gy voor hem ootmoediger moet zyn. En voor eerst, om dat het gene God heeft in alle deugdelyk werk, verre het grootste deel is. Om goed te doen word in u vereyscht het weldaet van te wezen, dat heel van God alleen is, door

de schepping; en door dat alleen zyt gy aen God eene oneyndelyke glorie en erkentenis schuldigh; want hy heeft sig van eene oneyndelyke magt bedient, in u uyt den *Niet* door de schepping te trekken. Ten tweeden, u zyn daer toe nootzakelyk geweest de kragten, ten minsten van uw' ziele, ende en zyn die altemael niet vanden Heer? Is daer toe niet noodig de mede-werking van God, als van d'eerste oorzaek, en vanden Auteur der natuur, zonder de welke de tweede oorzaken niet meer en zouden uytwerken, dan of sy 'er niet en waeren. Voorder is het van noode dat God mede werkt, als Auteur vande gratie, met een bove-natuurlyke hulp, op dat gy door die opperkragt vervroomt zynde, het goed moogt kennen, en willen doen. Eyndelyk is u daer en boven noodigh de heyligmakende Gratie, die uw werk verdienstig maekt ten eeuwigen leven: en altemael die dingen t'zamen moeten u niet alleen gegeven worden, maer ook in u van God bewaerd worden geheel dien tyd dat gy deugtzamelyk werkt; in der voegen, dat

dat als 'er eene van die u ontbrak, gy aenstonts in gebrek zoud wezen van verdienstelyk iet goeds te doen. Oversulkx ziet eens hoe dat gy u buyten alle reden verhooveerdigt door eenig werk van u wel gedaen. Gy moogt u daer over wel verheugen; want een goed werk is een groot goed: maer gy en kont 'er u niet over roemen. Eenen beedelaer verheugt sig, indien hy een groote almis krygt, maer hy en verydelt sigh daer niet over, nogte en misagt syne mede-beedelaers niet; want, dat hy beter begunstigt is als d' andere, is, om dat hy meer gelapt, en gescheurt, meer be-ettert en verminkt was als d' andere: *Quis ego sum servus tuus? quoniam respexisti super canem mortuum, similem mei.* 2. Regum 9. 8. *Wie ben ik uwen dienaer want gy hebt uw' oogen gekeert op eenen dooden hond gelyk aen my.*

§. II.

Leyd my, Heere, in uwen weg, en laet my wandelen in uw' waerheyd. Ps. 85. 11.

Ik niet, maer de gratie Godts met my. 1. Cor. 15. 10.

§. II.

Door dat 't geene in de goede werken t' samen van God, en t' zamen van u is.

O Verweegt, dat 't geen gy van 't uwe toebrengt tot het goed werk, is dit, de medewerking met de gratie, en het goet gebruyk van uwe krachten in de uytwerking; maer dit selve is wederom een gave van God: niet om dat wy waerlyk niet en willen, nog uyt en werken 't goed dat wy doen, want anders zoude het 't onze niet wezen, maer om dat wy dat niet en willen, nogte en doen zonder de hulp van God: *Non quia non volumus aut non agimus*, zegt den H. Augustinus *sed quia sine ipsius adjutorio, nec volumus aliquid boni, nec agimus* lib. 1. de gratia Christi cap. 24. *Niet om dat wy niet en willen oft niet en doen, maer om dat wy sonder syne hulpe nogte eenig goet en willen, nogte doen.* Wat reden van glorie of roem is daer dan in voor u? *Numquid gloriabitur securis contrà eum qui secat in ea?* Isa. 10. 15. *zal het kapmes tegen dien sig be-*

beroemen, die 'er mede kapt? Het is waer dat gy u moogt beroemen in den Heer om de vryheyd des wils daer gy het goed werk mede-gedaen hebt, 't welk aen een zieloos werktuyg niet toe en komt, want dat en heeft geenen vryen wille, maer gy en moogt u niet beroemen tegen den Heer, u aenmatigende het geene 't uwe niet en is. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* 1. Cor. 1. 31. *Die sig roemt, dat hy roeme inden Heer.* Maer niet *contrà Dominum, tegen den Heer.*

Daer-en-boven, al-hoe-wel de goede werken, en t'zamen van God zyn en t'zamen van ons, sy en hebben geen weerde, nog agtbaerheyd, door 't geene sy van ons hebben, maer door 't geene sy van God hebben. Verbeelt u, eenen grooten Konink, die trouwt met een arm Boerinneken, de kinderen die uyt dat Houwelyk voorts komen zyn erfgenaemen van 't Koninkryk; maer sy en zyn geen Edele, nog Erfgenamen van s' Moeders kant, sy zyn 't maer van s'Vaders kant, aengezien ten opzigte van de Moeder, sy eer boers en slegt zyn; waerom sy sig wel roemen op hun afkomste

van

van Vader, maer van d'afkomste des Moeders, schaemen zy hun, en tragten die te verduyken. Zoodanig zyn de goede werken, voortgebrogt van de gelukkige paering der hulpe Godts, en de medewerking van onzen wille. Van dien kant dat sy komen van God, zijn sy van hemelsche afkomst, maer van dien, daer sy van den mensch afkomen, zijn sy zeer slegt van conditie, en schande, maer geen agting weerd. *Gratiâ Dei sum, id quod sum.* 1. Cor. 15. 10. *'t Gene ik ben, ben ik door de gratie Godts.*

§. III.

't En is niet des genes die het wilt, en loopt, maer des ontfermenden Godts. Rom. 9. 16.

Daer en is geen regtveerdig mensch op de aerde die goet doet en niet en zondigt. Eccl. 7. 21.

§. III.

Door t'gene dat in de goede werken van ons is.

O Verweegt wat beweeg-reden van verootmoeding gy moet trekken uyt uw' goede werken; ten aenzien van't gene dat in die geheel van u is: te weten niet anders als gebreken, en onvolmaektheden die daer mede gemengt zijn. Die den Azyn met eene bloote oog aenziet, oordeelt dat het een zuyver nat is; maer die het door een vergroot glas bespiet, ziet daer een sap vol wormen. Het luttel ligt dat wy hebben maekt dat wy onze werken agten als zijnde zeer volmaekt, maer indien God ons medeelde sijn goddelijk gezigt, wy zouden die aenzien voor eenen klont vol van gebreken. Zoo groot is onze eyge liefde die wy daer mede mengelen, het behaegen in ons selve, de verdrayde opzigten, de eygen baetzoekingen, en eygen gemakken.

Den Heer deede eens aen P. Balthazar Alvarez (eertyts van de H. Theresia ge-

geagt, gelijk sy getuygt, voor een man die niet in eenig deel wyken moeste in deugt, aen iemant der Dienaeren Godts van sijne tyd) God dede, zegge ik, aen dien Pater door een verhevenste kennis eens zien zijne goede werken onder het sinne-beelt van eenen Druyventorts, waer in de meeste bezien of rot waeren, of verkrompen, of onryp, zoo dat 'er nauwelykx twee of dry geheel gaef en waeren, en die nog van slyk bemorst. Dit was 't Visioen: en den Heere voegde daer by met sijnen eygen mondt; zie daer het af-beeltzel van uw' leven. twee of dry Actien zijn daer goed in, maer dat ik die met alle naukeurigheyd toetste, ik zou daer al veel in vinden dat berispelijk is. Redeneert nu eens en besluyt eens wat dat in d'oogen Godts zullen wezen de werken van d'onvolmaekste. Indien de werken zoodanig zijn van groote Heyligen. Wee ons, indien God met ons wilde handelen naer syn uyterste strengigheyd! *Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit?* Ps. 129. 3. *Indien gy de ongeregtigheden wilt gaen nazien Heer, wie, Heer, zal dit uytstaen?*

staen? De goede werken selfs dan zouden u doen schroomen zoo wel als de zonden: *Verebar omnia opera mea & expavi.* Job 9. 28. *Ik schroome over alle myne werken en ben'er over verschrikt geweest.* Ten lesten voegt by de gebreken van de werken, de schulden van agterlatingen, en gy zult zien dat die groyen tot aen den Hemel. *Delicta nostra creverunt usque ad Cœlum.* 1. Esdr. 9. 6. Zoo dat indien d'overtredingen veel zyn, *Arguet te propter malitiam tuam plurimam; Hy zal u om uw veel-vuldig quaed bestraffen.* Zoo mag men zeggen dat die d'agterlatinge, gelyk S. Thomas bemerkt, *Oneyndelyk zyn. Et infinitas iniquitates tuas.* Job. 22. 5. Overzulkx al en zyt gy geenen grooten zondaer door 't quaed dat gy doet, gy zyt'er eenen grooten door 't goed t'gene gy agter laet. O wat ondankbaerheyd! hoe groote en hoe vele gratien veronagtzaemt gy, die aen andere met zoo groote vrugt zouden besteed geweest hebben! Gy zyt gelyk eenen gebroken pot, daer alles door verloren gaet, het gene men daer in giet. *Cor fatui, quasi vas confractum, omnem sapien-*

tiam non continebit. Eccli. 21. 17. Volgens het zeggen van den Zone van Zirach: *Het hert van eenen dwaeſen is gelyk eenen gebroken pot, en zal geen wysheyd in-houden.* De gratie die u gegeven word in zoo menig gebed, in zoo vele Communien, in zoo vele voorvallen van wel te doen, mag genoemt worden het Bloed van Chriſtus, want die met Chriſti Bloed is gekogt. En waer is een zoo koſtelyken Balzem, die reets zoo veele jaeren uyt een volle hand is in u hert geſtort? Waer zyn alle d'uytwerkzels van die over-hemelſche wysheyd, die u in zoo veele verligtingen zyn mede-gedeelt? Waer den woeker en vermenigvulding van zoo veele talenten? Waer is die? En nogtans God den Heere eyſcht die zoo nauw. *Cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo.* Luc. 12. 48. *Van den genen aen wie veel gegeven zal wezen, zal veel geeyſcht worden.* Ziet daer, hoe dat gy meerder hebt, hoe armer dat gy zyt. Uwe rykdommen, zyn geleent goed, die, in plaets van u daer over te verheugen om 't bezit dat gy 'er tegenwoordig van hebt, u altyd in angſt behoorden

te

te houden over de toekomende rekening, die gy daer van zult moeten doen. *Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* zegt den H. Gregorius, *Als de gaven vermenigvuldigt worden, zoo groeyt ook de rekening die'er gegeven moet worden van de gaven.*

OEFFENINGE

TOT GOD.

I. STelt u voor 't aenschyn Godts als eenen verloren Zoon, en beleyd dat gy niet weerdig en zyt van te woonen in syn huys, zelfs niet onder syne dienst-boden, om dat gy een zoo ryk Vaders goed verquist hebt.

II. Verbeeld u zelven op eenen anderen tyd, als eenen melaetsen vol zeeren, en zegt hem: *Si vis, potes me mundare. Gy kont my reynigen* Heere, *zoo gy wilt.* Matth. 8. 2.

III. Aght u onweerdig Godts voorzienigheyd, onweerdig zyne inspraken, onweerdig alle de andere middelen van zaligheyd die gy misbruykt hebt.

IV. Draegt aen God op, alle die glorie, de welke de menschen, verblind door d'hooveerdy, hem tot nog toe gestolen hebben, verklarende dat die geheel God toe-komt als zynde den autheur van alle goed: *Omnia opera nostra Domine operatus es in nobis.* Isa. 26. 12. *Heere gy hebt alle onze werken in ons uyt-gewerkt.* En dat gy derhalve uyt den naem van alle menschen, nu daer van vergoeding komt doen.

V. Betrouwt dat gy in de swaerste affairens, schoon een onbequaem werktuyg, meer zult geholpen worden als het tot die noodig zal zyn. Want God *Vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.* Rom. 4. 17. *Roept die dingen, die niet* bequaem *zyn, als oft-se het waren.*

TOT U EYGEN SELVEN.

I. ALs men wel van u spreekt, zoo beeld u in, zeyde de zalige Catharina, dat men van u niet en spreekt, gy van u selven zonder God, zeyde zy, hebt zoo veel deel in 't goed, als'er den duyvel selfs in heeft.

II.

II. Als gy u in eenige fouten gevallen vind, bedient u van dat voor-val, om te kennen uwe zwakheyd; gelyk eenen dief die betrapt word met het gestolen goed in de hand.

III. Indien gy genoodzaekt word van de gehoorzaemheyd, om eenige voorrang, of overigheyd aen te nemen, daelt altyd in uw' inwendig, lettende op uwe onverdiensten.

IV. En zyt niet veerdig om u te verschoonen, hoe wel gy onnoozel waert, want gy zult dat zelden komen te doen anders, als uyt hooveerdy.

V. Aenmerkt de gaven van God altyd, t' zaemen met uwe eygen ellende, en niet afzonderlyk, en alleen. Hoe schoon dat een schildery is, 't is altyd eenen rouwen lynwaeten doek daer-se op geschildert is.

TOT DEN EVEN-NAESTEN.

I. ALs gy van iemand eenig misnoegen ontfangen hebt, en wagt niet dat dien d'eerste zy, die by u sig dieswegen kome vernederen, maer voor-

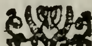
komt hem, u selven beschuldingende als hem eerst oorzaek gegeven hebbende.

II. Onderwerpt u veerdelyk aen andere, en zoekt liever eens anders wille te doen, als den uwen.

III. En verwagt geen dankbaerheyd van andere over een weldaet of dienst aen hun gedaen, maer beeld u in, dat gy hebt uw' pligt volbrogt, als den dienaer van alle.

IV. En wilt niet meer hebben als andere, van de gemeene dingen, maer eer minder, als den min weerdigsten.

V. Als gy iets zegt tot uwe verootmoedinge, zoo zoekt dat sy u gelooven, die dat aenhooren; om u niet te verootmoedingen gelyk d' Hipocryten: *Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo*, Eccli. 19. 23. *Daer is een, die hem arglistelijk verootmoedigen, en hun binnenste is vol bedroghs.*

GE-

GEBEDT

Tot Christus onzen Heer, Exempel van alle Ootmoedigheyd.

O Eeuwig Woord, ingevleest uyt liefde tot ons, ik aenbidde u in uwe grootheden, en niet minder in uwe vernedertheden. Gy zijt, en in uwe glorie God, en in uwe verneedertheyd altyd God, en gelyk gy onze natuur verheven hebt, ende die vergoddelykt, met u daer mede te vereenigen; zoo hebt gy insgelijkx verheven onze verneedertheden met die aen te nemen, die goddelijk makende, en hun indrukkende het merkteeken van eenen boven-hemelschen Adel. Inder voegen dat het u niet genoeg en is geweest, u zelven eenen Leer-meester te maken van ootmoedigheyd, ten ware gy daer ons een voor-beelt van waerd geworden; en eerder en langer een exempel door u doen en leyden, als Meester door u woorden, om alle passen af te snyden aen mijne hooverdye, en die te dwingen om

ſig over te geven aen de waerheyd. Wat verontſchulding zal ik dan oyt konnen hebben, is 't dat ik my pooge te verheffen, my, eenen ſlegten worm en zondaer, daer den Heer van Majeſteyt ſig zoo boven-wonderlijk vernedert? Ah ik heb de minſte verontſchulding niet, en hierom geve ik my voor gevangen, en beleyde voor Hemel en voor aerde, is 't dat 'er iet goedts in my is, dat het altemael van u is, en van uwe hand my toegekomen, en alles is voor u, als my gegeven alleen tot uwe glorie. 't Is wel waer dat naer dat ick dit zoo zeker zynde bekent hebbe, ik wederkeere tot de ellende van mijne ydelheyd, en myn behagen ſcheppe in mijne werken, gelyk of die heel de myne waren, vergetende daer en tuſſchen myne ontelbare gebreken, gelijk of die van andere waeren. Zoo dan, mijnen alder-goedertierenſten Heer, mijne waerheyd, mijn ligt, verligt mijne oogen door het ſleyk: *Domine ut videam.* Luc. 18. 41. Doet in my de kennis van mijne onvolmaektheden zoo aenwaſſen, dat die uytwaſſche alle mijnen hoog-moet: zoo dat die

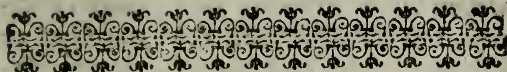
die haer hooft niet meer en derve op heffen, en ſig niet meer agten dan eenen enkelen *Niet*; en om dat dit niet genoog en is, zoo maekt daer en boven, dat hoedanig ik my ſelve zal kennen te wezen, zoodanig gy my ook handelt, en ik voor zoodanig van andere ook t' uwer lielde wille gehandelt worden. *Amen.*

Ik ben den alderminsten in myns Vaders huys. Judic. 6. 15.

My den alderminsten der Heyligen is dese gratie gegeven. Ephel. 3. 7.

SEVENDE
AENMERKING
VOOR DEN SATERDAG

Over den *Niet* die wy zijn, gestelt zynde in vergelijkenis nessens de Heyligen, en nessens God.

§. I.

Vergelijkt u by de dienaers Godts die op d'aerde leven.

O Verweegt, dat zoo genomen, dat alle dat goed het welk gy of natuurlyk of bove-natuurlijk hebt, het uwe was, dat selve is zoo gering, dat het ter gelijkenis ten toon gestelt zynde, niet gezien en kan worden. Daerom van wat kant gy u beziet, gy zyt altyd eenen *Niet*, nog daer en is geenen uytvlugt voor uw' Hooverdye. Vergelijkt u dan by alle de Heylige zielen die 'er inde H. Kerk nu leven; wie kan oyt opwe-

wegen hunne gratien, hun geloof, hunnen onvermoeyelijken drift om God te behaegen, de zuyverheyd, de gehoorzaemheyd, den Heyligen haet huns selfs, die in hunne herten woonen? *Numera stellas si potes. Telt die sterren zoo gy kont.* Gen. 15. 5. Het zal ligterlijker de sterre des Hemels te tellen zyn, als de deugden, de gaven, de heldadige werken van zoo veele Dienaers en Dienaeressen Godts, inde Cloosters, in de wildernissen, inde werelt selfs, in alle soorten van staten en ampten. Stelt nu eens ten vergelijke, alle uwe Deugden neffens alle die: en siet gy niet, dat het zoude wezen in gelijkenis stellen, de potaerde huttekens, die kinders om tyd-verdryf maken op het velt, by den Tempel en t'goude huys van Salomon? Gy zult die Heyligen *aenzien, en zeggen, ik heb gezondigt. Respiciet homines & dicet peccavi* Job. 33. 27. Dat gy u op die wyze eens wilde vergelijken met ernst en aendagt, gy zoud van schaemte u hooft laten vallen op d'aerde. *Et dices: peccavi.* Uwe deugden zouden met zoo veele fouten gemengelt voor den dag komen, dat waer

waer het saken gy de grootste menigte van die deugden moest eenen naem geven, gy die fouten en geen deugden en zoud noemen: *Sanctorum Virorum comparatione se pensans, iniquum se esse deprehendit*, zegt den H. Gregorius over die woorden van Job. *Sig beschouwende in gelykenis by de Heylige, bevind hy dat hy eenen onrechtveerdighen is.* Hoe fray dat een Boerinne gekleet is, hoe deftig uytgedost ofte niet, hoe dat sy tragt wel en heusschelyk te spreken ofte niet, indien sy maer ten Hove en komt, sy verwekt aenstonts een gelag en gejouw, m'en ziet aenstonts, ten opsigte van zoo vele Dames en Princessen, haere boersheyd en ongeschaeftheyd. *Vidi monachos*; Zeyde den H. Hilarion, *non sum ego monachus:* Ik heb gezien hoe dat men daer God dient; maer ik verdien nu niet den naem van sijnen dienaer. Ist dat de aerde die zoo wyd en woest is, vergeleken by den Hemel, maer een punctje gelykt, wat figuur zult gy maken die zoo gering zyt, vergeleken by den Hemel van heel de H. Kerk? Gy zijt een punctje, maer een *punctum inflatum* een opgebla-

zen

zen punctje, een hooveerdig punctje, dat van alle kanten eenen *Niet* is, en wilt gy even-wel nog gehouden worden voor een groot lichaem?

§. II.

Vergelijk u by de heylige in den Hemel.

O Verweegt, dat alle de Heylige op de aerde, den Heer met zoo volmaekte liefde niet en beminnen, als den minsten God-zaligen in den Hemel, om dat naer de leering van S. Thomas. 2. 2. q. 24. Art. 7. *ad* 3. de liefde die voortkomt uyt het klaer aenschouwen Godts in waerdye verre te boven gaet die liefde de welke voortkomt uyt een duystere kennis van God door t' Geloof; oversulkx indien gy eenen *Niet* zijt vergeleken by alle de Heylige van de Kerk op d'aerde, wat zoud gy zijn vergeleken by alle de Heyligen des hemels? Gy moet u eenen zondaer bekennen te zyn. *Respiciet Sanctos, & dicet, peccavi.* Vergelykt derhalve uwe liefde, met dien gelukkigen brand van liefde, daer allen de Engelen en zalige menschen in den He-

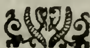
Meerder onder de kinderen der vrouwen, dan Joannes den Dooper, en isser niemant. Maer die den minsten is in het ryk Godts, is meerder dan hy. Luc. 7. 28.

Wat ben ik dan?

Hemel door gloeyende zyn, en gy zult die bevinden minder als een half uytgedooft kooltje, vergeleken by alle de brant-ovens vande werelt, en alle de bergen die vuur ſpouwen. En is 't dat gy nog hooger gaende, uw' oogen ſlaet op den troon van d' alderheyligſte Maget die alleen zoo *ſchoon is als den heelen Hemel* t' zamen *Decora ſicut Jeruſalem*. Cant. 6. 3. Hoe en ſult gy dan niet gans verdwynen? En nog veel meer is 't dat gy nog voorder gaende, u ſtelt neffens de geheyligſte Menſcheyd van Chriſtus die beſtaet in eenen Goddelijken perſoon, en is heylig door de onuytſprekelijke vereening met d' ongeſchapen heyligheyd ſelfs; Ah daer vinde ik u niet meer: *Appenſus es in ſtatera & inventus es minus habens. Gy zijt geleyt inde weegſchaal, en gy zijt te ligt bevonden.* Op de weeg-ſchael van die vergelyking, weegt gy minder als den *Niet*, en is 't dat de Son van onzen Hemel ook de ſierkens doet iets ſchynen te wezen; die Son van den Hemel der Heyligen, doet verdwynen de hoogſte toorens van volmaektheyd, en aenzien voor eenen *Niet*.

Het

Het aenzigt van den Engel van de H. Francisca Romana, *in vita l.* 1. *cap.* 14. diende haer voor een effen geslepen cristal, om haer, haere eygen fouten te doen zien; en naderhand weerdig geworden zynde van dat schoon aenzigt selfs t'aenschouwen, groeyde sy boven maete in 't slegt gevoelen van haer selven. Maer nu wat zouden wy in ons selven zien, dat het aenzigt selfs van Christus Jesus ons eens diende tot eenen spiegel? Wy zouden een zoo groote diepte van magteloosheyd en van onvolmaektheden aenmerken, dat nog gy, nog iemand, maer alleen het gezigt Godts die ten vollen zou konnen af-meten: *Imperfectum meum viderunt oculi tui.* Heere, *uwe oogen hebben myne onvolmaektheyd gezien.* Ps. 18. 16. *uwe oogen alleen* maer geen andere.

Kan een menſch geregtveer-
digt worden by God vergele-
ken. Job 25. 4.
Heere God der heyr-krag-
ten, wie is u gelyk. Pſ. 88.

§. III.

Vergelykt u by God.

O Verweegt dat gy nog ongelykelyk slegter, en veragtelyker zyt, vergeleken by God, by syne groodheyd, by syne oneyndelijke glorie : *Omnes Gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei.* Isa. 40. 17. *Alle Volkeren zyn voor zyn tegenwoordigheyd, gelyk of zy'er niet en waren, en zyn by hem gerekent als voor eenen niet en yelte.*

Alle schepzels die'er zyn en konnen zyn, en zyn niet, als sy in vergelykenis gestelt worden van dat on-naekbaer ligt, en die grondelooze zee van alle goed. En dat is 't gene de Heyligen hier op de wereld, en de God-zalige in den hemel zoo nederig houd voor het wezen Gods; zoo dat Isaias daer maer een schemering van gezien hebbende uytriep : *Væ mihi, quia vir pollutis labiis ego sum, & Regem Dominum exercituum ego vidi. Wee my, want ik ben eenen man met besmette lippen, want ik heb den Konink*

en Heere des Heyr-legers gezien. cap. 6. 5. Al of hy zeyde, zedert dat den grooten God der heyr-legers my een weynigsken van ſijn Majeſteyt heeft vertoont, en derve ik niet ſpreken; zoo vuyl zien ik my t' ſynen aenzien. *Want*, zegt den H. Gregorius lib. 18. Moral. cap. 33. *hoe de Heyligen meer zien het binnenſte van de Godheyd, hoe dat ſy meer zien dat ſy eenen* Niet *zyn. Sancti enim quantò magis divinitatis interna proſpiciunt, tantò magis ſe nihil eſſe agnoſcunt.* Waerom de kennis ſijns ſelfs niet volmaekt en kan zyn, zonder dat daer neffens gevoegt is de kennis van God: *Noverim te; noverim me; ut amem te, & contemnam me. Heere laet ik u kennen, laet ik my kennen, op dat ik u beminne, en op dat ik my verſmaede.* zeyde den H. Auguſtinus, en met reden. Ziet dan overzulkx wat gy zyt met alle het goed dat gy hebt: gy zyt een ſierken omcingelt rontom van eenen ongemeten afgrond van volmaektheden, die u ontbreken, en die in God overvloedig zyn: en daerom, wie zal u in die neffens-eenſtelling kennen, wie u vinden in dien af-

afgrond? Gy en God t'zamen en zyt niet meer als God alleen. *Ipſe eſt omnia.* Eccli. 14. naer de overzetting van Gregorius, *Hy is het al.* En indien hy het al is, zoo blyft u niet anders over als den *Niet*: hy is dien die is, en gy, die niet en is. Valt dan ter aerde en ſtort neder ô verward Babel! ô vermaledyde hooveerdye! *Cecidit, cecidit Babylon magna.* Apoc. 18. 2. Indien dat den menſch volſtrekkelyk eenen *Niet* is, met al t'gene hy heeft van ſyn ſelven, en eenen *Niet* ook nog ten opzigte van 't gene hy heeft van God, hoe kan hy ſig dan nog roemen en verhooveerdigen? *Gloria tua nihil eſt; Uwen roem is den niet:* en roemt gy daer in? *Ego Abyſſus vanitatis, ignorantiarum & nihili: tu abyſſus veritatis, ſapientiæ, bonitatis & rerum omnium, Deus meus & omnia.* In Opuſcul. Waddin. *Ik ben eenen afgrond van ydelheyd, van onwetentheyd, en van niet: gy eenen afgrond van waerheyd, wysheyd, goedheyd en van alle dingen, mynen God mynen Al.* Duſdanig gevoelen had den oodmoedigen H. Franciſcus van ſyn zelven, zoo vervult van de waerheyd in 't kennen van ſyn zel-

ven, als de menschen gemeynelijk vervult zijn van duysternissen en onwetentheyd van hunnen *Niet.*

OEFFENINGE TOT GOD.

I. EN agt niet anders groot als God, en dat, 't welk hem aengaet; by u selven alles dat geschaepen is veragtende: *Quod æternum non est, nihil est. Het gene niet eeuwig en is, en is niet.*

II. Aenmerkt de gaven Godts in u, als oft sy u vremd waren, en dat zy uw' ellenden doen gedenken terwylen zy u vercieren. Eene arme Jouffrouw die naer de Kerk gaet met een geleend kleed; om datse geen eygen en heeft, en pronkt niet als wel op-geschikt, maer is beschaemt als behoeftig zijnde.

III Onderwerpt u aen God als eene slegte slave, en word gram op u selven als u de schikkingen van de Goddelijke Voorsienigheyd t'uwen opzigte hard vallen: en zegt, *Nonne Deo subjecta erit anima mea? Zal myne ziel niet onderworpen wezen aen haeren God.* Ps. 61. 1.

IV. Bedankt God naer dat gy eenig goed werk volbragt hebt, als van een aelmoes aen u bedelaerschap gegeven.

V. Staet verbaest, dat terwylen de Heyligen en in den Hemel en op de aerde, sig voor God vernietigen, wegens d'afhangelykheyd die sy hebben van hem, en de verworpentheyd die sy hebben van hun selve, dat is van hunnen *Niet*, uwe blindheyd sig nog derft verhooveerdigen. *O Niet*, zeyde Angela de Tulgineo, *wat zyt gy onbekend*! *Ah Niet wat zyt gy onbekend*!

TOT U SELVEN.

I. BEmind het stilswygen, en hebt liever te hooren als te spreken.

II. Waert dat gy geprezen wierd, zoo word beschaemt in u selven, door de contrarie-achting die God van u heeft, de welke eens zal blyken aen ieder een en dan zal waer gemaekt worden: *Omnes qui glorificabant eam, spreverunt eam, quia viderunt ignominiam ejus*: Thren. 1. 8. *Alle die haer prezen hebben haer misagt, om datse gezien hebben haere schande.*

III. Wagt u van met woorden op te pronken het quaed dat gy lyd, om geen mede-lyden en grood-agting te verwekken by de liefde van andere.

IV. Zyt bezorgt om een mishaegen te verwekken in d'eer die gy ontfangt, overwegende dat uwe deugt zoo swak is om te wederstaen den minsten aenstoot van ydelheyd.

V. Verwondert u over de vinnigheyd van uwe passien. De bergen die vuur spouwen, houden somtyts op, maer uwe begeerlykheden noyt.

TOT DEN EVEN-NAESTEN.

I. ALs iemand u berispt; tragt u selve wys te maken dat hy gelyk heeft, want anders zoud' het weynig helpen te swygen met de tong, en te morren met het hert.

II. Spreekt wel van een ieder een. Die opregt oodmoedig is, heeft van niemand quaed gevoelen, als van syn selven.

III. Op alle beweging van qualyk t'oordeelen van iemand, zoo verontweer-

weerdigt u tegen u selven, als tegen eenen die een splinter ziet in d'oogen van synen broeder, en geenen balk in syn eygen.

IV. Ziende iemand die openbaerlyk misdoet, bekend dat gy nog erger zoud doen, waer't dat gy in syn schoenen staekt. Den eenen wyn-stok loopt regt om hoog, om dat hy regt gehouden word van den olm-boom; maer zoo hem die ontrokken word, zult gy hem zien neder kruypen langs de aerde, zoo wel als de andere die geen paelen tot steun-staken en hebben.

V. Als gy iemand hoort laken, wagt u van u daer heymelyk over te behaegen als oft gy vry waert van dat gebrek; want anders verheft de hooveerdye sig geerne op de vernedering van een ander.

GE-

GEBEDT

Tot de Alder-heyligſte Maget Maria, op datſe voor u d'oodmoedigheyd verkryge.

O Alder-reynſte Maget ende Moeder van heylige Liefde, die aen d'oodmoedigheyd alle uwe groodheden ſchuldig zyt, ik en vinde geen beter reden om voor u te derven verſchynen, als u te komen verzoeken dat ik myne hooveerdye mag verwinnen, die de vyandinne van u, en van uwen Goddelyken Zone is, den welken aghte wel beſteet te hebben de vernedering van ſyne Godheyd tot de vereening met onſen *Niet*, en ſyne Menſcheyd tot de dood des Cruys. Slaet dan uw' minnelyke oogen, ô goedertierenſte Moeder op my ellendigen als ik ben: *Illos tuos miſericordes oculos ad nos converte.* Ik verzoeke niet anders als een van uwe oogſlagen; aenziet my, en als gy dan onbeweegt, my kond zoo gebrekkelyk aenzien, en in myn armoede velaten, zoo ben ik te vreden daer in te blyven.

Maer

Maer die bermhertigheyd die u zoo eygen is, en dat ampt van onze Advocaterlse ende Moeder, dat u uwen Zone stervende heeft op-geleyd, en zullen dat niet toe-laeten. Ik bid u dan, door alle die titels, en door dat wel-behaegen dat de H. Dryvuldigheyd heeft in uw' onbevlekte ziel, dat gy in my wilt uytroeyen alle ydele groodagting myns selvens, en alle genegentheyd tot wereltsche eer. Dat myne glorie in alles zy, alle glorie te geven aen JESUS, en in altyd te belyden dat ik eenen zondaer ben, en dat alle het goed, dat ik door syne Goddelyke genaede bezitte, ten opzigt van syn Groodheyd is eenen louteren *Niet*. Maekt dat deze waerheyd, die gy my door uw' exempel geleerd hebt, van my op zoodanige manier in 't werk gesteld worde, dat ik daer naer met u eeuwig mag grood maken den Heere in den Hemel, en hem mag danken, dat hy zoo bermhertelyk aen-gezien heeft eene ziele, die zoo ellendig is als de myne. *Amen.*

E Y N D E.

TOELATING.

Imprimi poterit. Datum Brugis 3. Novemb. 1716.

HENRICUS JOSEPHUS VAN SUSTEREN
Episcopus Brugensis.

GOED-KEURINGE.

DIt Boekxken genoemt *Spiegel sonder bedrogh &c.* mag gedrukt worden, ten opzigte van het voordeel dat de Zielen daer uyt ſtaen te trekken, zoo als blykt uyt de vorige Italiaenſche Goed-keuringen in des Vertaelders verwittingh genoegzaem voor gedragen, als mede door de Doorluchtige Nederlanze toe-laeting, over eenige jaeren gejont, te meer om dat het nu op-geheldert door de by-gevoegde Printiens, het ligt der waerheden daer in beſloten, klaerder dan te voren, als in zoo veele ſpiegeltiens doet zien ook aen de alder-meeſt ſchemelende oogen. Gedaen in Antwerpen den 5. Maii 1733.

F. G. ULLENS C. S. O.
en Keurder der Boeken t' Antwerpen.

AENWYSER

Om de Meditatien van dit Boekxken tot een dry-daegs vertrek te verdeylen.

DAegs voor het vertrek, kan-men de inleyding van het Boekxken voor eene Consideratie bequamelyk gebruyken.

VOOR DE GEESTELYKE LESSE.

Rodriguez 3. Tractaet van de Oodmoedigheyd 12. cap.

Hoe zeer men sig behoort te beoeffenen in de kennisse syns selfs.

Thomas à Kempis 3. Boek 40. cap.

Dat den mensch niet goets en heeft van syn selven, en zig niet kan beroemen.

SCHRIFT-SPREUKEN.

Waerom is't dat uwen Geest op-geblasen wort, en zig verheft tegen God? Job. 15. ℣. 13.

Boezemt alle elkanderen in de oodmoedigheyd, om dat God wederstaed aen de hooveerdige. 1. Pet. 5. ℣. 5.

EERSTEN DAG.

De Meditatie van s' Morgens.

Van den Niet *die wy syn in 't order der nature.*

De

De Meditatie van den Naer-noen.

Van den Niet *die wy zyn in't order der Gratie.*

GEESTELYKE LESSE.

Rodriguez 3. Tract. van de oodmoedigheyd 6. cap.

Dat de kennisse syns selfs den noodigsten middel is voor d'oodmoedigheyd

Thomas à Kempis 3. Boek 20. cap.

Hoe den Mensch syn eygen krankheyd moet bekennen, en van de ellenden van dit leven.

SCHRIFT-SPREUKEN.

Is't dat iemand zig agt iet te syn, niet synde, dien bedriegt syn selven. ad Galat. 6. ℣. 3.

Vernedert u onder de magtige hand Gods, op dat hy u verheffe in den tyd der besoekinge. 1. Pet. 5. ℣. 6.

TWEEDEN DAG.

De Meditatie van s' Morgens.

Van den Niet *die wy syn van wegens de Erf-zonde.*

De Meditatie van den Naer-noen.

Van den Niet *die wy syn van wegens de daedelyke zonden.*

GEES-

GEESTELYKE LESSE.

Rodriguez 3. Tract. van d' oodmoedigheyd 7. cap.

Sonderlingen middel om den mensch syn selven te doen kennen, te weten de bemerkinge synder zonden.

Thomas à Kempis 3. Boek 35. cap.

Dat dit leven nimmermeer heel vry en is van bekoringe.

SCHRIFT-SPREUKEN.

Myne zonde is altyd tegen my. Ps. 50. ℣. 5.

Daer en is geenen peys voor den goddeloozen, zegt den Heere. Isai. 48. 22.

Gequel en benauwtheyd sal treden in de ziel van den mensch die quaed doet. ad Rom. 2. ℣. 9.

DERDEN DAG.

De Meditatie van s' Morgens.

Den Niet *die wy syn uyt de kennisse der verdiende straffen.*

De Meditatie van den Naer-noen.

Den Niet *die wy syn uyt de kennisse van de goede werken selver.*

GEESTELYKE LESSE.

Rodriguez 3. Tract. 8. cap.

Hoe wy ons moeten oeffenen in de kennisse syns selfs om niet te wanhopen nog den moet te verliesen.

Tho-

Thomas à Kempis 3. Boek 52. cap.
Dat den mensch zig niet troost maer straf-weerdig moet kennen.

SCHRIFT-SPREUKE.

Vernedert diepelyk uwen geest: want God sal door 't vier straffen het vleesch van den Goddeloosen. Eccl. 7.

DAEGS NAER DEN DERDEN DAG.

De Meditatie s' Morgens.
Den Niet *die wy syn ten opzigt van de Heyligen die nog leven, die nu in den Hemel syn, en ten opzigt van God.*

GEESTELYKE LESSE.

Rodriguez 3. Tract. 34. cap.
Hoe de goede ende heylige menschen hun met de waerheyd konnen minder houden dan alle andere, en zeggen dat sy de meeste zondaeren zyn van de wereld.
Thomas à Kempis 3. Boek 8. cap.
Van het nederig gevoelen syns selfs in de tegenwoordigheyd Gods.

SCHRIFT-SPREUK.

Daer en is niemand als God alleen die eene groote magt heeft, en hy is ge-eert door de oodmoedige.